№ 170 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 2 ՕԳՈՍՏՈՍԻ

ԹԻՖԼԻՍԵՑՈՑ ՀԱՄԱՐ
Տարեկան
Կէս տարին 10 ռուբ.
Ամսական 6 ռուբ.
1 ռուբ.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
Տարեկան
Կէս տարին 12 ռուբ.
7 ռուբ.

Բաժանորդագրութիւնը ընդունւում է իւրաքանչիւր ամսի սկզբից, և պիտի վերջանայ անպատճառ յետագայ որևէ ամսի վերջին.

Օգոստոսի մէկից մինչև տարւայ վերջը արժէ 5 ռուբլի

ԱՌԱՆՑ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐ. և ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹ. ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ

Հասցէ փոխելու համար պէտք է ուղարկել 20 ԿՈՊԷԿ (նամակ և դրոշմանիշով) և հին հասցէն, առանց որի դիմումները կը մնան անհետևանք.

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ 1916 ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀՈՐԻԶՈՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 2 ՕԳՈՍՏՈՍԻ № 170

ԱՌԱՆՁԻՆ №-Ը ԱՄԵՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊԷԿ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ ԵՆ ԱՄԵՆ ԼԵԶՈՒՈՎ.—1-ին երեսի վրայ տողին (պետիտ) 15 կոպ., Կովկասից դուրս՝ 20 կոպ., 4-րդ երես 10 կոպ., Կովկասից դուրս՝ 15 կոպ.

ԱՊԱՌԻԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉԵՆ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ

Խմբագրութիւնը բաց է 8—2 ժամը, գրասենեակը 9—2 ժ. ցերեկ. և 6—8 ժ. երեկ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԽՄԲԱԳՐԻ ՄՕՏ ժ. 2-ից մինչև 3-ը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція газеты „Оризонъ", Сололакская ул., № 6, кв. 1, Телеф. № 15—57
Կամ Tiflis (Russie, Caucase), Redaction „Horison".

ՕՐՒԱՅ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՆՑՔԵՐԸ

Ռուսաց արևմտեան ճակատի հարաւային մասում ռուսները պատռել են թշնամու վերջին ամրացած գիծը և անզուսպ թափով առաջ են շարժւում. Գրաւուած են մի շարք ամրացրած կէտեր և Նադվորնայա, Եզերնի, Գոզգայցի և Մարիամպոլ քաղաքները. Վերջին գործողութիւնների ժամանակ ռուսները գերի են վերցրել ընդհանուր առմամբ աւելի քան 1,700 սպայ, 83,000 զինուոր, խլել են մօտ 70 թնդանօթ, աւելի քան 300 գնդացիր և այլն.

Կովկասեան ճակատում Դիւմիւշխանէի արևմտեան կողմը յետ են մղւած թիւրքերի յարձակումները. Բաղէշի հիւսիսային կողմը յամառ կռիւը շարունակւում է. Վանայ լճի արևմտեան ափին, Դատւանի շրջանում, ռուսները յետ են շպրտել թիւրքերին դէպի հարաւ. Պարսկաստանում Բողանի շրջանում ռուսները հետապնդում են թիւրքերին, որոնք շտապ նահանջ են տալիս դէպի Սակկըզ.

Ֆրանսիական ճակատում Սոմմայի հիւսիսային կողմը ֆրանսիացիները, յարձակման դիմելով, գերմանական երրորդ գծի դէմ, պատռել են այդ գիծը 6 և կէս կիլոմետր տարածութեամբ և գրաւել գերմանական բոլոր խրամատներն ու ամրութիւնները, վերցնելով գերիներ և գնդացիրներ. Մասսի աջ ափին ֆրանսիացիներն առաջ են անցել Ֆլեօրիից դէպի հարաւ.

Իտալական ճակատում իտալացիները մի նոր փառաւոր յաղթութիւն են ունեցել, վերցնելով թշնամու բոլոր ամրութիւնները Կարսօի վրայ.

Եգիպտոսում անգլիացիները շարունակւում են հետապնդել թիւրքերին. Վերցրած գերիների թւում կան 22 գերմանացի սպաներ.

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ ԱՌԱՋԻՆ ՆՈՐ
ԵՂԲ. ԵՖԻՄՈՎՆԵՐԻ ՑԻՐԿԸ
Միքայէլեան պրոսպ., Մուշտայիդի մօտ, սեփակ. ամառային շէնք. Շէնքը ծածկած է պրոստանձանեան անթափանց բրեզենտով.
Այսօր, երեքշաբթի, օգոստոսի 2-ին, Շէնդ-Սզարsային ներկայացում, մասնակցութեամբ բոլոր արտիստների, ինչպէս և թիւրքական յայտնի
5 ═ ԿԼԻԿԵՏ ═ 5
Այսօր աչքի ընկնող ու զօրեղ ըմբշամարտ. I զ. վերջին վճռական—մինչև հետևանքը Ա. ԲՐՈՆՆԻՈՒՅԵԻ — Զ. ՑԻՊՍ, II զ. նոյնպէս վճռական մարտ, համաձայն հնդկացի Ս. Կրախուսօյի կոչի, որը պարտաւորւում է յաղթել Կլ. Բուլին, ճակատով գէպքում նա վճարելու է պրեմիա 25 ռուբլի ... III զ. Պառլբեկ—Զագարուլկօ, IV զ. Ալիկ—Պաղուբով.
Արբիտրիստ՝ Ա. Ս. Կեյցեւ
Ըմբշ. սկիզբը 10½ ժ. երեկ. 1065 1—1 Ներկայացման սկիզբը ½ ժ.

ԱՌՈՒԿՑԻՈՆ
Թիֆլիսի Քաղաքային Լոմբարդը յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ կիրակի, օգոստոսի 7-ին, առ. թ. առ. ժ. 10-ին, Լոմբարդի շէնքում տեղի կունենայ հասարակական վաճառք, պայմանաժամը անցած գրաւների, որոնք բաղկացած են մեծ քանակութեամբ թանկարժէք ազնիւ մետաղներից և քարերից, իւրաքանչիւր գրաւը 4000 և աւելի ռուբլի արժողութեամբ, մետաղէ իրերից, կարի մեքենաներից, զգեստներից, մուշտակներից, հագուստեղէնից, մեծ քանակութեամբ կաշիից (շևրօ-գրիզոն) և առհասարակ ամեն տեսակի շարժական կայքերից.
1066 3—1

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼՈՒՄ
ԲԺԻՇԿ
ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԱՐԻՍՏԱԿԷՍԵԱՆ
ՏԻՐՈՍԵԱՆ
Ներքին և կանանց հիւանդութիւններ. Հիւանդներին ընդունում է առաւօտեան ժամը 8-ից մինչև 9-ը, երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 7-ը. Միխայլովսկայա փող., տուն Դրամբեանի.
653 50—40

ԵՍՍԵՆՏՈՒԿԻ
ԲԺԻՇԿ
Յ. ՓԵՐԻԽԱՆԵԱՆԸ
Ասսիստենտ Խարկովի համալսարանի ներքին հիւանդութիւնների կլինիկայի և լաբորանտ Խարկովի կանանց բժշկ. ինստիտուտի լաբորատորիայի, մասնագէտ ներքին և ներզատական հիւանդութիւնների, ընդունում է ամեն այն օր, առաւ. 8—1 ժամը և երեկ. 5—7 ժամը. Санаторія „Вѣра", Кисловодская ул.
847 20—19

ԲԺԻՇԿ
Բ. Գ. ՆԱՐԻՄԱՆՈՎ
Վեներական, կաշի, սիֆիլիս և ներքին հիւանդութիւններ. Բուժումն «606» և «914» պրեպարատներով. Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր, երեկ. ժ. 6-ից մինչև 8-ը. Միքայէլեան փող., № 33. Հեռախօս 16-17.
1020 100—34

ԳԹՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ և ՖԵԼԴՇԵՐՈՒՀԻ հարկաւոր են,
Դիմել Հայկ. Կենտ. Կոմիտէի քարտուղարին, Абасъ Абадская, 7.
1003 2—1

Տեղափոխուել առասահմանից
ԲԺԻՇԿ
Ա. ՇԱՀԲԱԶԵԱՆԸ
Նախկին ասսիստենտ Բեռլինի համալսարանի կլինիկաների,
մասնագէտ կանանց հիւանդութիւնների, ծննդաբերութեան, կանանց միզասեռական օրգանների և նրանց միններական հիւանդութիւնների, ընդունում է ամեն այն օր, երեկ. ժամը 5 մինչև 7, Հասցէ. Верійскій спускъ, № 1, домъ Меликъ-Азарьяна, кв. 19. Հեռ. 1—96.
524 50—25

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
ԵՒ ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱ
ԿԵՕՆՃԵԱՆ ԵՂԲՈՒՅՐՆԵՐԻ
Պլոմբ. ոսկուց, արծաթից, ֆարֆորից. ատամի հեռ. առանց ցաւի. Արհեստական ատամներ ոսկուց և պլատինից (առանց քիմքի) և կաուչուկից՝ կատարելագործուած մեթոդով.
Ընդուն. 10—2-ը ցեր., 4—7 երեկ. Լերմոնտովսկայա փող. № 1, մուտքը գերեզմանոցից.
1051 100—6

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆԻ
„ԵՐԿՈՒ ՔՈՅՐԸ"
Երրորդ տպագրութիւն
Դիմել բոլոր գրավաճառներին և կենտրոնական կոմիտէին.
Գլխաւոր պահեստը՝ Тифлисъ, Бѣлинская, 18. МУШЕГУ АГАЯНЦЪ.
Գինն է 1 ռուբլի.
30%-ը որբերի օգտին է.
1050 2—2

ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԵՐ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

Մեր հասարակական գիտութիւնները չեն զարգացած. Նրանց նկարագրական մասը ողբալի դրութեան մէջ է. Հետևապէս սպասելի է, որ մեր կեանքի երևոյթների զանազան խնդրութիւնները բացատրելու փորձի չենթարկեն մինչև նրանց լիակատար նկարագրութիւնը.

Սակայն իրականութեան մէջ այդպէս չի լինում. Երբեմն բարձրանում են մեր հրապարակախօսութեան մէջ այնպիսի հարցեր, որոնք անկարող են համբերել մեր գիտութեան զանազան ճիւղերի լիակատար զարգացման, ուստի և անմիջապէս աւելու նորցին ենթարկող երևոյթները բացատրւում են առանց կանգ առնելու նրանց նկարագրութեան վրայ.

Այդպիսի փորձերի ժամանակ բնականաբար օգտւում են եւրոպական գիտութիւնից, մի գիտութիւն՝ որն առանձնապէս ծանրանում և հասարակական զարգացման օրէնքներ է գտնում եւրոպական կեանքի վերաբերմամբ. Այդպիսով մի ըստ ամենայնի եւրոպական կեանքին յարմարեցրած տեսակէտ այդպիսի դէպքերում ազատ կերպով փոխադրւում է մեր վրան.

Եթէ ենթադրելու էլ լինենք, թէ մեր հասարակական կեանքը այդպէս սած օրակով տարբեր չէ եւրոպականից, այնուամենայնիւ վերջինիս վերաբերող տեսակէտները պիտի շատ զգուշութեամբ գործադրւեն մեր կեանքի վերաբերմամբ, քանի որ իւրաքանչիւր երկիր անպայման ունի իր առանձնայատկութիւնները. Սակայն մեր կարծիքով Անդրկովկասը զարգացման բոլորովին այլ ուղի ունի, քան Եւրոպան. Այդ պնդման հիմնաւորմամբ պիտի զբաղւենք այժմ.

Հնարաւորութիւն չունենալով երկար խօսելու դրա մասին, մենք կը սահմանափակւենք միմիայն էականն ասելով.

Գերբնակչութեան դէմ կռուելու համար Նոր Եւրոպան գործադրեց մի բոլորովին նոր միջոց—արդիւնաբերութեան մեքենայացմանն, սեփական կարիքներից գերազանցող ընդլայնումն. Այդ նրան թոյլ տուեց այն պարզ գիտութիւնը, որ մինչդեռ հողագործութիւնը կարող է որոշ սահմանափակ տարածքի վրայ որոշ, սահմանափակ քանակով մարդկանց կերակրել, արդիւնաբերութիւնը, ընդհակառակը, կարող է անվերջ քանակութեամբ մարդիկ խմբել ի մի. Արտահանած ապրանքը ծախելով այլ երկիրներում բանւորութիւնը իր աշխատավարձը կարող է ստանալ, որով և նա կապրի.

Ահա այդ միջոցով է կռւում գերբնակչութեան դէմ այժմեան Եւրոպան. Ի հարկէ դրա կողքին մեծ դեր է խաղում նաև գաղթականութիւնը, բայց թէ Եւրոպայի հասարակական-տնտեսական կեանքին ուղղութիւն տուողը հենց է արդիւնաբերութիւնը.

Արդիւնաբերական երկիրները նաև կոչւում են կապիտալիստական. Պիտի ի նկատի ունենալ, որ այդ տերմինները գործ ածելիս երկու տարբեր հայեցակէտեր են ի նկատի առնւում. Երբ նայւում է մի պետութեան վրայ դրսից—թէ ինչպէս է կռւում նա գերբնակչութեան դէմ, ասւում է թէ այդ պետութիւնը արդիւնաբերական է (Industriestaat), այսինքն նա մշակում է հում նիւթը իր մէջ, դարձնում ապրանք և այդ վաճառւում է այլ երկիրներում ու մշակման համար ստացած օգուտով բանւորութիւն է տալիս իր ազգաբնակչութեան որոշ մասին. Իսկ երբ նայւում է, թէ ապրանքների մշակման համար ստացած արժէքը ինչպէս է բաշխւում արդիւնաբերական պետութեան մէջ, այն ժամանակ գործ է ածւում կապիտալիստական տերմինը. Արդիւնաբերական երկիրը կարող է կապիտալիստականից փոխել կոմմունիստականի, բայց թէ ի հարկէ նա չի դադարի արդիւնաբերական լինելուց.

Դժւար չէ նկատել, որ իւրաքանչիւր արդիւնաբերական երկիր պահանջում է մի կամ մի քանի ոչ արդիւնաբերական երկրներ. Սա մի պայման է, առանց որի չի կարող գոյութիւն ունենալ ոչ մի արդիւնաբերական երկիր. Արդիւնաբերական և դրա հետ կապւած ոչ արդիւնաբերական երկրները կազմում են մի ամբողջութիւն, ինչպիսի ամբողջութիւն կազմում է արդիւնաբերական կենտրոնը երկրագործական շրջանի, քաղաքը գիւղի հետ. Այդ միութեան երկու հանդիպադրւած մասերը բնականաբար պիտի ցոյց տան զարգացման տարբեր, աւելի ճիշտ հակառակ ուղիներ. Արդիւնաբերական մայր երկրի արդիւնաբերութիւնը չի կարող զարգանալ առանց նրան որպէս շուկայ կամ գաղութ ծառայող երկրի արդիւնաբերութեան արմատախիլ լինելուն. Անգլիայի մեքենայագործութիւնը չէր կարող զարգանալ, եթէ նա չոչնչացնէր Հնդկաստանի մետաքսագործութիւնը. Եթէ մի որ և է գաւառը կամ շուկայ ունենում է արդիւնաբերութեան մի որևէ ճիւղի համար բնական յարմարութիւններ, այն ժամանակ մայր երկիրը իր արդիւնաբերութեան այդ ճիւղի ծանրութեան կենտրոնը տեղափոխում է այդ երկիրը, ինչպէս այդ պատահեց հարաւային Ռուսաստանի և վերջերս Կովկասին.

Այն մասին, թէ ինչպէս է անդրադառնում արդիւնաբերական երկիր և գաղութ լինելը աւելի երկրի բարօրութեան վրայ՝ դժւար է ճիշտ և ամփոփ գաղափար տալ. Այդ դժւար է հենց այն պատճառով, որ մինչդեռ արդիւնաբերական երկրները լինելով աւելի բարեկեցիկ, առաջ բերելով մարդկային մեծամեծ խմբակցութիւններ քաղաքներում և հնարաւոր դարձնելով սերտ շփումը և գիտութիւնների ու արւեստի ծաղկումը, ժամանակաւորեն ուսումնասիրւած են, այն ինչ գաղութները, լինելով հակառակ դրութեան մէջ, շատ քիչ են ուսումնասիրւած. Այդ պատճառով էլ այդ երկրների իրար հետ համեմատելը քիչ դժւարանում է.

Զննելով այդ հանգամանքին, պիտի ասել, որ մայր երկիրը, եթէ նա ունի ոյժ ազգաբնակչութեան բազմացման հետ զուգընթացաբար հետզհետէ աւելի ու աւելի արտահանող ապրանքների համար շուկաներ գտնել, ոչ մի երկրի համար չի ճանաչում գերբնակչութիւն. Բոլորովին այլ դրութեան մէջ են գաղութները. Նրանք չունենալով արդիւնաբերութիւն՝ միշտ պիտի գողղան գիւղացիութեան աւելցուկների առաջ բերած գերբնակչութեան հանդէպ.

Եթէ Մարքսը առել է արդիւնաբերութեան օրինակելի երկրի՝ Անգլիայի, թէև միակողմանի և թերի, պատկերը, դրա կողքին նա, ճիշտ սեղմ և կերպով, աւելել է նաև օրինակելի գաղութի՝ Իռլանդիայի նկարագիրը.

Թէպէտ և Մարքսը գաղութի և մայր երկրի տարբերութիւնը չի ընդունում, և այդ երկուսին էլ հաւասարապէս ենթարկում է իր թէօրիային, բայց չնայած դրան անմիջապէս նկատում է նա այն խոշոր տարբերութիւնը, որ կայ Անգլիայի և Իռլանդիայի միջև.

Առաջին տարբերութիւնը, որ աչքի է զարնում, այդ ազգաբնակչութեան խնդիրն է.—Մինչդեռ Անգլիան 1801 թ. ունէր 9,1 միլ. բնակիչ, 1841 թ.—15,9 միլ., 1901/05 թ.—32,5 միլ.[1]), այն ինչ Իռլանդիան 1841 թ. ունէր 8,222,664 բնակիչ, 1851 թ.—6,623,985, 1861 թ.—5,850,309, 1866 թ.—արդէն 5½ մ. բնակիչ[2]).

Մարքսը երեան չի հանում բուն պատճառը այդ նւազեցման, որ արդիւնք է արտագաղթի. Որպէս բանւորութեամբ հետաքրքրւող, նա այստեղ էլ հաստատում է նրա խղճալի, շատ աւելի խղճալի դրութիւնը քան Անգլիայում. Բայց թէ ինչից է առաջ գալիս այդ արտագաղթը և, չնայած դրան, նաև բանւորների ողբալի վիճակը, այդ հարցերին պատասխան չի տալիս ամեն բանի վրայ կապիտալի, աւելի ճիշտ բանւորութեան տեսակէտով նայող գիտնականը. Հերքելով Մալթուսի ազգաբնակչութեան թէօրիան, դրա տեղ նա չի դնում նորը.

Աւելցի, թէ ինչ պայմանով մայր երկիրը, գերբնակչութիւն չի ճանաչում. Մի յարկանի տներն այնտեղ կարող են բարձրանալ մինչև երեսուն յարկի, բայց դրա համար պիտի մի ուրիշ երկրի, օրինակ Իռլանդիայի մի յարկանի տները քարուքանդ լինեն, դրա համար պիտի 10 տարեայ ընթացքում անհետանայ այդ երկրում 52,990 տուն[3]), և այդ շուկաներից միմիայն մէկում. Ահա ինչ օրի է ընկնում Անգլիային հաց, բուրդ, անասուն, արդիւնաբերական և զինուորական նորակոչների մատակարարող[4]) երկիրը. Արդիւնաբերութիւնից զրկւած հայրենիքում աշխատանք չգտնելով բաւարար քանակով հող չունեցող գիւղացին ծախում է իր ունեցած-չունեցածը և գաղթում միացեալ նահանգները[5]).

Արդիւնաբերական երկիրները ի հարկէ չեն կարող բաւականանալ միայն մի երկիր իրենց համար շուկայ դարձնելով. Ազգաբնակչութեան տարեկան աճումը ստիպում է նրանց միշտ նոր, տնտեսական զարգացման ստոր աստիճանի վրայ գտնւող, երկիրներ փնտրել ու նրանց միջև եւրոպական պետութիւնները այդ տենչով բռնկւելով ամբողջ երկիրը բաժանում են իրար մէջ, մի բաժանում, որ առանց տարաձայնութիւնների չի լինում. Գոյութեան կռւի ծանրութիւնը իր վրայ է վերցնում ամբողջ պետութիւնը, որը և իր ժողովրդի շահերը պաշտպանելու համար կռիւներ է վարում հարևանների հետ.

Եթէ Անգլիան, որպէս օրինակելի արդիւնաբերական երկիր, ցոյց է տալիս, ըստ Մարքսի, քիչ զարգացածներին իրենց ապագայ պատկերը, ապա Իռլանդիան էլ, որպէս գաղութ, ցոյց է տալիս միւս, արդիւնաբերաբերական երկիրներին շուկայ ծառայող երկիրներին իրենց սեփական ապագայ պատկերը.

Արդիւնաբերութեան զարգացման ժամանակ ուժ ունեցող երկիրները, որքան էլ բնութիւնից ստացած լինեն աղքատ, կլիմայական աննպաստ պայմանների մէջ գտնւող մի տարածութիւն, ինչպէս Ռուսաստանը, յամենայն դէպս պիտի հաստատ հաւատացած լինեն, որ նրանց սպասում է ապագայ բարեկեցիկ վիճակ, որ նրանց երկիրը կոլոսալ քայլերով պիտի առաջ գնայ, որ նրանք պիտի հրամայող լինեն երկրի մի խոշոր մասի. Առանձնապէս բարեկեցիկ վիճակ է սպասում բանւոր դասակարգին, քանի որ ձեռք բերելիք նորանոր գաղութները հնարաւորութիւն կը տան բանւորների թւի անվերջ մեծացման և հետևապէս նրա ուժեղացման դասակարգային պայքարի մէջ, որի հետևանք նա հնարաւորութիւն կունենայ գաղութներից ստացած օգուտը հաւասար բաժնել մայր երկրում աշխատողների վրայ.

Բոլորովին այլ դրութիւն է սպասում արդիւնաբերական պետութիւններին շուկայ դարձած երկիրներին. Սկզբում ճիշտ է նրանց տնտեսական դրութիւնը արագ կերպով ծաղկում է, շնորհիւ այն բանի, որ մայր երկրից էժան գնով ստանում են ապրանք, ապա շնորհիւ մայր երկրի երկար դարերի ձեռք բերած հողագործութիւնից, անասնապահութիւնից և այլ ճիւղերից ինտենսիւ կերպով օգտուելու միջոցների կարճ ժամանակով իւրացման. Սակայն յետոյ, երբ մի կողմից ազգաբնակչութիւնն է բազմանում, միւս կողմից ազատ հողերն են բանւում, գաղութն ընկնում է աննախանձելի դրութեան մէջ. Շնորհիւ այն բանի, որ գիւղից դուրս գալով աշխատաւոր ձեռքերը չեն կարող արդիւնաբերական բանւոր դառնալ, նրանց մեծ մասը ստիպւած մնում են գիւղում և իւրաքանչիւր ընտանիքին հասած հողաբաժնի քանակը փչացնում ու քայքայում գիւղացիութեան. Գիւղից դուրս եկած և քաղաքում ապաստանած բանւորութիւնը, որ մայր երկրում ապագայ յաղթանակի յոյս ունի, այստեղ ստիպւած է անգործ թափառել և յարմար առիթի սպասել գաղթելու մի նորափթիթ արդիւնաբերական երկիր. Առևտրական կապիտալը, որ սկզբում արագ կերպով աճում էր, յետոյ հնարաւորութիւն չունենալով արդիւնաբերական կապիտալ դառնալու, ստիպւած է լինում կամ ոչնչանալ և կամ գաղթել. Այդպիսով շուկայ դարձած երկրին սպասում է տնտեսական լիակատար քայքայում և խղճալի կեանք.

Տ. Մանուկեան

1) G. Schmoller. «Grundriss der Allgemeinen Volkswirtschaftslehre» I. Leipzig, s. 172.

2) К. Марксъ. «Капиталъ» I, Москва. 1909, ст. 680.

3) Նոյնը, եր. 661.

4) Նոյնը, եր. 664.

5) Իռլանդական արտագաղթի այս մեկնաբանութիւնը միակողմանի է. Քաղաքական պատճառները ևս այստեղ շատ կարևոր դեր են կատարել. Խմբ.

„ՀՈՐԻԶՈՆԻ" ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԻՑ

Աշտարակ, 31 յուլիսի
(Հեռագիր)

Մոսկւայի Հայկական կոմիտէի երրորդ բժշկական սննդատու կայանի բժիշկ Մինասեանը հեռագրում է. «Եկան առաջին փախստականները Մուշից և Խնուսից Արծափի, Մասունի և Զնիկիի լեռնանցքի շրջանում փախստականներին օգնութիւն ցոյց կը տան Մոսկւայի Հայկական կոմիտէի բժշկական - սննդատու խմբերը. Անհրաժեշտ է օգնութիւն կազմակերպել ուրիշ շրջաններում ևս».

Մոսկւայի Հայկ. կոմ. լիազօր
Թադեոսեան

—

Էրզրում, 26 յուլիսի

Խտառոջիւրի Գուգրաչէն գիւղացի պ. Ալ. Քէօսեան, մի 60-ամեայ ծերունի, մօտ օրերս գալով Մոսկւայի Հայկական Կոմիտէի որբանոցը և ներկայանալով, որ մեր ազգի որբերի համար մեծ հոգատարութիւն կայ կոմիտէի կողմից, հետևեալ բնորոշ խօսքերն արտասանեց. «Ես իմ ազգի օգտին ոչ մի պիտանի գործ կատարած չեմ և ես պարտական եմ իմ ազգի որբացած զաւակներին նուիրաբերել հազար ռուբլի, որպէս զի մեծանան ու գնան Հայաստանի մոխիրների վրայ բնակութիւն հաստատեն. դրանք են մեր ապագայ յոյսերը». Եւ արտասուեց...

Նոր գրաւած վայրերից գրեթէ ամեն օր եկող գաղթականութեան մէջ կան մեծ թւով որբեր. Անցեալ օր Մամախաթունից վերադառնալիս հանդիպեցի ճանապարհին մի քանի որբ տղաների, որոնց հետս բերեցի Էրզրում. Եւ այդպէս ամեն տեղ լիքն է. Հնար եղածին չափ խնամատարութիւն է լինում, սակայն օգնող մարմինների կարիքը մեծ է.

Յուլիսի 23-ին կարճ ժամանակով Մոսկ. Հայկ. Կոմիտէի լիազօր բժ. Լ. Գ. Ասրիեանը մեկնեց Երզնկա, այնտեղ ողջ մնացած հայութեան մասին տեղեկութիւններ ժողովելու և ապա ըստ

digitised by A.R.A.R.@

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Թիֆլիս, 2 օգոստոսի

ՄԻԹԷ ՃԻՇՏ Է

Էջմիածնի վերաբերմունքը դէպի տաճկահայ գաղթականութիւնը վաղուց է յայտնի հայ հասարակութեանը։ Անցեալ տարի այս ժամանակները չափազանց շատ էին խօսում այդ վերաբերմունքի մասին։ Սրտացաւ մարդիկ, որոնք հայ ժողովրդի գլխին պայթած աղէտի լուրն առնելուն պէս շտապել էին Էջմիածին՝ այնտեղ կուտակւած գաղթականների թշուառութիւնը իրենց ուժերի չափով ամոքելու համար, վրդովւած պատմում էին, թէ ինչպիսի արտասովոր խնայողութիւն են ցոյց տալիս Էջմիածնի վարիչները ժողովրդին սովամահութեան ճիրաններից ազատելու գործում։ Նրանք պատմում էին, թէ ինչպէս մեր հոգևոր «հովիւները»—սակաւաթիւ բացառութիւնների մասին չէ մեր խօսքը—խնամքով փակւում էին իրենց բնակարաններում այն ժամանակ, երբ դուրսը անօգնական «հօտը» սովից ու համաճարակից հոգեվարքներով կոտորւում էր, երևի վախենալով, որ եթէ, Տէրը մի արասցէ, իրենց մի բան պատահի, հայոց ազգը անելանելի կացութեան մէջ կընկնի... Վերջապէս նրանք պատմում էին և այն քստմնելի փաստի մասին—որ Էջմիածնի վարիչները չէին կամենում կիսակառոյց Վեհարանի դըռները բանալ ցերեկւայ տապից և գիշերւայ անձրևից տանջւող գաղթականների առաջ, որպէսզի այդ շինութեան ապագայ բնակիչները գաղթականական գարշահոտութեան հետևանքը յիշողութիւնն անգամ չունենան...

Այսօրինակ փաստեր շատ են տեղի ունեցել վերջին դժբաղդ տարւայ ընթացքում Էջմիածնի պատերի տակ և դրանց առթիւ հասարակական շրջաններում շատ անգամ է խօսւել այդ հաստատութեան վարիչների անտարբեր, անսրտացաւ վերաբերմունքը դէպի պատուհասի եկած հայ ժողովուրդը։ Բայց ահա երևան է գալիս մի նոր փաստ, որ եթէ չհերքւի, Էջմիածնի վարիչներին պիտի ցուցահանէ մեր հասարակական բեմի վրայ ուղղակի գաղթականների կեղեքողի դերում։—

Վերջին ժամանակներս յամառ լուրեր են պտտում, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի յատուկ հովանաւորութեան տակ գտնւող Էջմիածնի «Եղբայրական Օգնութիւնը» որոշում է կայացրել գաղթականական միջոցներից 27,000 ռուբլի տալ ճեմարանի վերանորոգութեան համար, ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ գաղթականները մի քանի ամիս նրա մէջ ապրելով՝ փչացրել են պատերը, յատակը, լուսամուտները և այլն։ Այդ լուրերն այնքան ազդեց են, որ նոյն իսկ Էջմիածնի բարքերի նկատմամբ խիստ յոռետես մարդկանց անհաւատալի էին թւում։ Եւ իսկապէս, չէ՞ որ հաւատալ այդ լուրերին՝ նշանակում է ընդունել, որ Էջմիածինը, համազգային այս աղէտի ժամանակ, իր շինութիւններից մէկը տալով գաղթականներին պատսպարելու համար, վերջին վայրկեանին կտրում է այդ պատսպարեալների առաջը և իր շինութեան վարձը պահանջում՝ այն էլ մէկին հինգ գին նշանակելով... Բայց դժբաղդաբար մեր աշխատակցի թղթակցութիւնը, որ տպւած է «Հորիզոն»-ի 168-դ համարում, գալիս է պնդելու, որ վերոյիշեալ լուրերը ճիշտ են։

Մենք գիտենք, որ ճեմարանը միշտ խորթ որդի է եղել Էջմիածնի համար։ Գիտենք, որ մեր բարձրագոյն ազգային-կրթական հաստատութեան աշակերտների թիւը նւազեցնելու և ծախսերը կրճատելու խնդրում Էջմիածնի անտէրները շատ յաճախ են իրար հետ մրցման մէջ մտել։ Ներկայ դէպքում էլ չենք տարակուսում, որ նրանք զլացած կը լինեն ճեմարանի վերանորոգութեան համար դրամ յատկացնել։ Բայց որ այս հանգամանքը համարձակութիւն կը ներշնչէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի յատուկ հովանաւորութեան տակ գործող «Եղբայրական Օգնութեանը» ճեմարանի վերանորոգութեան ծախքերը գցել գաղթականների վրայ և այն էլ այնպիսի լայն չափերով, որոնց հետ Էջմիածինը երբեք չէր համաձայնի, եթէ հարկադրւած լինէր իր գրպանից վճարել—սա այնպիսի մի վրդովեցուցիչ փաստ է, որ մեր աշխատակցի վկայութիւնից յետոյ էլ մեզ անհաւատալի է թւում...

Մենք սպասում ենք, որ Էջմիածնի վարիչները կը հերքեն իրենց հովանաւորութեան տակ գործող գաղթականական մարմնի մասին տարածւած այս լուրը։ Եթէ այս լուրը ճիշտ է և հերքումն անհնարին, ապա «Եղբայրական Օգնութեան» որոշումը պէտք է բեկանւի և ճեմարանի վերանորոգութեան վրայ մինչև օրս ծախսւած փողերը պէտք է յետ տրւին։ Հակառակ դէպքում Էջմիածնի գաղթականական մարմինը գիտակից հայ հասարակութեան աչքում կը դասւի այն առևտրական հաստատութիւնների շարքը, որոնք ներկայ խառնակ վիճակը լաւագոյն առիթն են նկատում իրենց «գործերը շտկելու» համար։

այնմ օգնութեան գործը կազմակերպելու։

— Այս րոպէին հաղորդեցին, որ Երզնկայում ողջ մնացած հայերից հաւաքել են Երզրում թւով 17 հոգի կին և երեխաներ։

Դարեգին

—

Մամախաթուն, 17 յուլիսի

Այսօր հանդիպեցի Դերսիմի քրդերի միջից փախած մի հայ երիտասարդի, որ պահւած է եղել Փոխ քրդական գիւղում։ Պատմում է, թէ ինչպէս յուլիսի 28-ին տաճկական զօրքը սարսափահար յետ էր նահանջում։ Դերսիմ մտնելով, թուրք ասկեարները հաւաք էին գցել, ասելով. «Շուտ արէք փախէք, բոլոր կուրդները հայեր են. Նրանք անխնայ կոտորում են ամենքին. աւելի մեզ ձեզ մօտ պահւած հայերին, կոտորենք»։ Քրդերը մերժում են հայերին յանձնել նրանց ձեռքը՝ ասելով. «Մենք հայերին չենք տալ, կը պաշտպանենք նրանց, որպէսզի ռուսն էլ այստեղ տիրելուց յետոյ նրանք մեզ պաշտպանեն»։ Թուրքերը սկսում են սպառնալ, որով կռիւ է սկսւում նրանց և քրդերի մէջ։ Վերջիններս կտրում են «Քամար Բողազ» անունով անցքը, որտեղով պիտի անցնէին տաճկաց զօրքերը և բաւականին ջարդում են տաճիկներին, որով Դերսիմը մաքրում են տաճկաց զօրքից։

Քրդական մի ուրիշ գիւղից փախած մի ուրիշ հայ պատմում է, որ այդ և դրանից քրդական մի ուրիշ գիւղում կան ամեն մէկում 300-ի չափ հայեր, մեծ մասամբ երեխաներ։

Մ. Վարդանեան

ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ

Ուսումնարանական յանձնաժողով

Ամեն մի մեծ հաստատութիւն ունի պարտականութիւններ ու իշխանութիւն ունեցող զանազան մարմիններ։ Նայած գործի լըջութեանը, անելիքի դժւարութեանը, ընտրւում են այդ տարբեր մարմինների համար տարբեր պատրաստութիւն ունեցող մարդիկ, օր. մինիստրութեան մէջ գտնւողին կամ հասարակ գրագիրին չեն կարող տալ մինիստրի օգնականի պաշտօն. ամեն մէկը իր տեղն ու անելիքն ունի։ Այսպէս է խնդիրը դրւած ամեն մի կուլտուրական հաստատութեան մէջ, բացի Էջմիածնից։

Էջմիածնում գործի լըջութիւն, թեթևութիւն ու ծանրութիւն չկայ. այստեղ ամեն մէկը ընդունակ է ամեն տեսակ պարտականութիւն կատարելու։ Փաստի մասին կը խօսենք յետոյ։

Ուսումնարանական յանձնաժողովը պէտք է կազմւած լինի մեր դպրոցական անւանի գործիչներից և եթէ ոչ բոլորը, գոնէ նրանցից մի քանիսը պէտք է ռոճիկաւոր պաշտօնեաներ լինին, որպէս զի ամբողջովին նւիրւած լինեն գործին, գործերն ուսումնասիրեն և այդ կերպ մշակած ներկայացնեն ուսումնարանական յանձնաժողովի քննութեանը։ Այս տեսակ գործավարութիւնը միայն կարող է հեղինակութիւն տալ այդ մինչև օրս մեռած մարմնին։

Ի՞նչ կազմակերպութիւն էր նա նախկին ռեժիմի ժամանակ. մեռած մի մարմին. այդ մարմնի նախագահը Էջմիածնի այն ժամանակւայ բոլոր գործերի նախագահն էր. նա ժողովների էր գալիս անպատրաստ, գործերին անտեղեակ, մի կերպ քաշքշում էր խնդիրները, ապառում գործերը։ Այսպիսի գործավարութեան հետևանքն այն եղաւ, որ այդ մարմնի մասին գիտէին միմիայն Էջմիածնում, նա հեղինակութիւնից զրկւած մի հաստատութիւն էր։

Ի՞նչ միջոցներ են դիմում Էջմիածնի նոր ռեժիմի կրողները, որպէս զի կեանք ու կենդանութիւն տան այդ մեռեալ մարմնին։ Կազմւում է մի նոր ուսումնարանական յանձնաժողով. Նրա նախագահն է Էջմիածնի բոլոր կարևոր գործերի այժմեան ընդհանուր նախագահ Գարեգին վարդ., անդամներն են՝ Տիրայր, Գէորգ վարդ. և... այս և-ից յետոյ դժւարանում եմ արտասանել և այն անունը, որ լսողին սարսուռ է ազդելու... Վրթանէս վարդապետ. էհ, թողէք, որ սրա անունն էլ մի անգամ լրագրի մէջ տպւի...

Ընթերցողը կը հարցնի ո՞վ է այդ մարդը. գիտնական է նա, վարչական մեծ գործիչ, կամ գոնէ դպրոցական մեծ անցեալ ունեցող մի անձն։ Ընթերցողը սխալւում է այդ հարցը տալով. միթէ պարզ չէ, որ այդ անձն եթէ այդ բարեմասնութիւններն ունենար, իրեն յայտնի կը լինէր։ Էջմիածնին ծանօթը գոնէ հարցնէ՝ արդեօք նա լրատու, տնտեսավար չէ՞. գուցէ մի այլ պաշտօնի անձը չէ՞. գուցէ, այդ էլ հաստատ չգիտեմ։ Ասեմ ինչ որ հաստատ գիտեմ. Վերոյիշեալ վարդապետը մօտ 4 թէ 5 տարի առաջ սարկաւագ էր և մէկ-մէկ գալիս էր ճեմարանի Ա. լսարանը ուսուցիչների դասախօսութիւնները լսելու։ Հասկանում էր նա, թէ ոչ, մեզ անյայտ էր մնում. իմ տպաւորութիւնն այն էր, որ նա դէպի գիտութիւնը եթէ ոչ թշնամական, գոնէ ծայրայեղ անտարբեր վերաբերմունք էր ցոյց տալիս։ Դարձաւ վարդապետ և այս վերջին երկու տարւայ ընթացքում նա պարգևատրւեց մօտ 13 պաշտօնով. Էջմիածնի բոլոր գանձային գործերը նրա ձեռքին է. ամեն մի կարևոր յանձնաժողովի անդամ է և վերջին օրերս էլ նշանակւած է ուսումնարանական յանձնաժողովի անդամ։ Այդ մարդը եղել է մի քանի տարի առաջ մեր ծխական դպրոցների ամենահամեստ, ամենաանյայտ և խեղճ ուսուցիչներից մէկը։ Վեղարը նրան այդ խեղճութիւնից հասցրել է մինչև ուսումնարանական գործի ամենաբարձր պաշտօնին։ Ահա ձեզ հայկական իւրայատուկ Ռասպուտինութիւն։

Նախկին ռեժիմն որքան էլ վատ էր, բայց չհամարձակւեց այսպիսի սկանդալ ծնելու. հենց այս փաստը բաւական է Էջմիածնի նոր խմբակին ծայրատեւական վարկաբեկ անելու համար։

Այս սկանդալին վերջ պէտք է տալ. Կօշկակարի ձեռքը պէտք է իր կօշիկը տալ, ամեն մէկին իր աթոռի վրայ նստացնել։ Տխուր բարեմասնութիւններով ապուշներին պէտք է չափերի մէջ դնել։

Նախկին ուսումնարանական յանձնաժողովը մի մեռած մարմին էր, իսկ այժմ նա արդէն փտած է։ Փտող մարմինը չի կարող ղեկավար լինել, նա կարող է միմիայն գարշահոտել։

Դ. Եգիբեան

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

ԳԵՐ. ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻ ՇՏԱԲԻՑ

30 յուլիսի

I

Արևմտեան ճակատ. — Միջին Սերետի շրջանում մեր զօրքերը հետապնդելով ամրացւած դիրքից քաշւող հակառակորդին, շարունակում են յարձակւել Եզերնայի վրայ։ Բուչաչի ուղղութեան վրայ, այդ քաղաքից հիւսիս շրջանում, մեր քաջարի զօրամասերն առաջանալով տեղ-տեղ անցան Կորոպեց գետից՝ սրա միջին հոսանքի վրայ, գրաւելով Սլոբուդկա, Գուրնա և Ֆոլվարկի գիւղերը։ Մոնաստերժիսկայի ուղղութեան վրայ մենք վերցրինք Մոնաստերժիսկա—Վիշնյովչիկ երկաթուղագիծն ու Զոլոտայա Լիպա և Կորոժանկայի միջև նրատէւով գիւղից մինչև Ուստիէ-Զելենէ գիւղը։ Ստանիսլաւովի շրջանում մեր զօրքերը շարունակում են անցնել Բիստրից-Նադվորժանսկայա և Բիստրիցա-Սոլոտվինսկայա գետերից։ Թողնելով Ստանիսլաւովը, հակառակորդը պայթեցրեց միայն երկաթուղային սլաքները. քաղաքն ամբողջովին անվնաս է և կատարեալ կարգ ու կանոնի մէջ։

Կովկասեան ճակատ. — Դիւմիւշխանէից արևմուտք թուրքերը մի քանի անգամ յարձակման դիմեցին և ամեն անգամ յետ վանւեցին մեր կրակով։ Վերցւած ասկեարների մօտ գտնւեցին խարտոցւած ծայրերով փամփուշտներ։ Նրանց ցուցմունքներով, մէկ ու կէս ամիս առաջ նրանց գնդի հրամանատարը կարգադրել է, որ ամեն մի ասկեար 100 հատ այդպիսի փամփուշտ պատրաստէ, որի համար առանձին խարտոցներ բաժանւեցին։ Բաղէշից հիւսիս յամառ կռիւը շարունակւում է։ Պարսկաստանում Բանէի շրջանում մեր զօրամասերը հետապնդում են թուրքերին, որոնք շտապով նահանջում են դէպի Սակկըզ։

II

Արևմտեան ճակատ. — Թշնամա-

բեմ եկած Գահաժառանգ և Մեծ Իշխան Ալէքսէյ Նիկոլայևիչի ծնընդեան տարեդարձի՝ մեր քաջարի զօրքերի կողմից տօնակատարութիւնն զուգադիպեց վերջին ճակատամարտի այն ուժեղ ամրացւած յենակէտի անկման, որ առեղծել էր թշնամին Պրիպետա գետից մինչև ռումանական սահմանը անցած ձմեռւայ ընթացքում։ Այսօր յուլիսի 30-ին գեներալներ Շչերբաչևի և Սախարովի փառապանծ զօրքերի, գեներալ Բրուսիլովի առաջնորդութեան տակ, ջանքերի առաջ ընկան՝ պաշտպանողական դրութեան մէջ դրւած Խոտակի, Վորոգինկա, Ծերրով, Եզերնա, Գոկոպալինա, Կոզլով գիւղերը, ուժեղօրէն ամրացւած Կուրկան ուլակի անտառն ու Ստրիպա գետի ամբողջ գիծը. այդ կերպով երկու թևերից պաշարւելով, ընկաւ թշնամու ձմեռւայ հիմնական դիրքերի ամբողջ ճակատամասը Տարնոպոլի և Բուչաչի առջև։ Գեներալ Լեչիցկու քաջարի զօրքերը գրաւեցին Նադվորնայա քաղաքը, Պիտկով գիւղն ու անցան Բիստրիցա Սոլոտվինսկայա գետից։

31 յուլիսի

I

Արևմտեան ճակատ. — Վերին Սերետ գետի վրայ գեներալ Սախարովի զօրքերը, ծաւալելով իրենց աջողութիւնը, հակառակորդին շպրտեցին մի շարք ամրացւած դիրքերից և հասան Զլոճեն, Օլէսով, Բզեվիցա—Բեկլովցէ գիւղերի գծին։ Ստրիպա գետի վրայ մեր ճեղքումը հակառակորդին ստիպեց թողնել իր ուժեղօրէն ամրացւած դիրքը։ Հետապնդելով հակառակորդին, գեներալ Շչերբաչևի քաջարի զօրամասերը վերցրին Եզերնի քաղաքը և ամբողջ ճակատի վրայ շարունակելով առաջանալ դէպի արևմուտք, հասան Ստրիպա գետի վերին հոսանքին, Պլաւուչա—Վելկա գիւղից մինչև Պլոտիչէ, ուր հասանք Սլոբոդա—Զլոտա—Ուրսէ գիւղերի գծին և մօտեցանք Պոդգայցի քաղաքին ու Խոխուլէ աւանին։ Կորոպեց գետի ստորին հոսանքից անցած զօրամասը հակառակորդին հետապնդելով, գրաւեցին նրա բարձրունքների ամրացւած գիծը, Կորոպեց, Զոլոտայա Լիպա գետերի և Թուժանկայի միջև, արևմտեան կողմից հասնելով մինչև Մարիամպոլի մօտ Դնեստր գետը։ Յուլիսի 30-ին Ծերրովի շրջանում շատ աջող և արիւնոտ թեան գործից բելգիական զրահապատ աւտոմոբիլը։ Բիստրիցա—Նադվորնեանսկայա և Բիստրիցա—Սոլոտվինսկայա գետերի վրայ շարունակւում ենք կամուրջներ ձգել և մեր զօրքերն անցնում են գետերի արևմտեան ափը։ Հակառակորդը կրակում է մեր աշխատանքների և գետից անցած զօրքերի վրայ՝ Բիստրիցա Սոլոտվինսկայա գետի արևմտեան ափի բարձունքներից։ Դելյատինից հարաւ, անտառոտ Կարպատների շրջանում, մեր առաջխաղացութիւնը շարունակւում է Վորոխտայի, Մոգուրիի և Ռաբլյուցիի մօտ. այստեղ մենք ամրացանք մի քանի բարձունքների վրայ։ Հակառակորդի կողմից յարձակման անցնելու փորձերն անհաջող վանեցինք։ Երեկ, յուլիսի 30-ին թշնամու ձեռնամայրն ամրացւած գծի անկման պատերազմական կարևոր նշանակութիւնը գիտակցելով, բոլոր բանակներն իրենց զեկուցումների մէջ աշխատում են որոշել՝ անցած գործողութեան ընթացքում վերցւած աւարի քանակը։ Այսպէս, գեներալ Սախարովի մի զօրաբանակը վերցրել է, յուլիսի 22—29, 340 սպայ, 16,594 զինւոր, 4 թնդանօթ, 47 գնդացիր և 16 ռմբաձիգ։ Գեներալ Շչերբաչևի զօրքերը մայիսի 22-ից մինչև հիմա վերցրել են 1,263 սպայ, 55,158 զինւոր, 55 թնդանօթ, 211 գնդացիր, 29 ռմբաձիգ և ականաձիգ, 129 ռումբի արկղ. գեներալ Լեչիցկու զօրքերը յուլիսի 18—28 վերցրել են 141 սպայ, 10,350 զինւոր, 9 թնդանօթ և 77 գնդացիր։

Կովկասեան ճակատ. — Վանայ լճի արևմտեան ափին, Դատւանի շրջանում մենք հակայարձակման դիմելով թուրքերին յետ մղեցինք դէպի հարաւ։

II

Արևմտեան ճակատ. — Մենք շարունակում ենք անցնել Ստրիպա, Կորոպեց և Զոլոտայա Լիպա գետերից. գրաւեցինք Պոդգայցի քաղաքը։ Դնեստրի վրայ մեր հետևակազօրքը վերցրեց Մարիամպոլ քաղաքը։ Բիստրիցայի շրջանում հակառակորդը յետ մղւեց Բիստրիցա Սոլոտվինսկայա գետի ձախ ափը, որի ընթացքում մեր մի հետևակ գունդը վերցրեց 12 սպայ և 1,000 զինւոր, 7 գնդացիր և 1 խրամատային թնդանօթ։

ՏԱՃԿԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՆԴՈՆ, 29 յուլիսի. — Պաշտօնական հաղորդագրութիւն Եգիպտոսի անգլիական զօրքերի գլխաւոր հրամանատարի։ Մեր շարժուն հետևակազօրքի ճնշման տակ թուրքերն աւելի յետ նահանջեցին։ Թուրքական հակայարձակումները վանւեցին. Թշնամին չափազանց ծանր կորուստներ կրեց։ Մեր հեծելազօրքը թաց գիտելու թըշնամու շարժումները, որ նահանջում է դէպի իր խրամատները։

ԿԱՀԻՐԷ, 30 յուլիսի. — Յուլիսի 29-ի վերջին տեղեկութիւնների համաձայն, բրիտանական զօրքերը շարունակում են հետապնդել թուրքերին՝ ծանր կորուստներ պատճառելով նրանց և գերիներ վերցնելով։

ԼՈՆԴՈՆ, 30 յուլիսի. — Պաշտօնական հաղորդագրութիւն Եգիպտոսի անգլիական բանակի գլխաւոր հրամանատարի. Մեր հեծելազօրքը յետ է մղում թուրքական յետնապահ զօրքը Օղրատիէի ուղղութեամբ։ Բիրելարդից հիւսիս մեր զօրքերն ամբողջ օրւայ ընթացքում ուժեղ գործունէութիւն էին ցոյց տալիս ճակատի շատ կէտերում՝ թշնամուն անհանգստացնելով։ Զեկուցումների համաձայն, թշնամու կորուստները չափազանց մեծ են։ Բիրելարդի թշնամու դիրքի առաջ բազմաթիւ դիակներ կան. Թուրքական պահակախմբերը շարունակ գրաւում են իրենց մեռելները հաւաքելով։

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԻԱ, 29 յուլիսի. — Անգլիացիների վերջին յաղթութիւնը, 2,500 գերիների հանելու առթիւ, որոնց մէջ 22 գերմանացի սպայ, ամենքին տպաւորութիւն է թողնում։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՌԱԶՄԱՃԱԿԱՏ

ՓԱՐԻԶ, 29 յուլիսի. — Երեկոյեան պաշտօնական հաղորդագրութիւն։ Սոմմայից հիւսիս ցերեկը աչքի ընկաւ մեր հետևակազօրքի փայլուն, բոլորովին աջող անցած յարձակումով. գերմանական մի քանի խրամատներ գրաււած են գրոհով։ Մեր զօրքերն իրենց նոր գիծն ամրացրին Մոնակից հարաւ լենոպոլթայի վրայ, այս գիւղից դէպի Էմ տանող ճանապարհին. Էմ գետից մի քիչ դէպի հիւսիս մենք վերցրինք թշնամու կողմից ուժեղօրէն ամրացւած քարահանքերը և երկու անտառակ։ Այս գործողութեան ժամանակ մենք վերցրինք 150 չվիրաւորւած գերմանացի գերի և 10 գնդացիր։

Օդաչուների գործողութիւններ. — Ամերիկեան օդանաւային խմբից մի օդաչու զախջախեց թշնամու մի աէրոպլանը, որ բոցավառւելով ընկաւ Դուոմոնից հարաւ մեր գծերի վրայ։

ՓԱՐԻԶ, 30 յուլիսի. — Ցերեկւայ հաղորդագրութիւն։ Սոմմայից հիւսիս ֆրանսիացիները գիշերով ամրացրին նոր ճակատն ու հետախոյզ խմբերը Մոնակ Գիժ կայարանից արևելք գըտնւող անտառը, ուր շատ դիակներ գտնւեցին։ Երեկոյեան ժամը 9-ին գերմանացիները փորձեցին հակայարձակում գործել Գիժ անտառի մօտի քարահանքի վրայ, սակայն յետ մըղւեցին խոշոր կորուստներով։ Սոմմայից հարաւ, կատաղի ռմբակոծութիւնից յետոյ գերմանացիները յարձակւեցին Մեզոնետի վրայ, բայց կրակէ պատնէշին հասնելով ստիպւեցին անմիջապէս վերադառնալ իրենց խրամատները։ Մաասի աջ ափին ֆրանսիացիները գիշերով առաջացան Տիոմոն ամրութիւնից հարաւ շրջանում, Ֆլերիի և այս գիւղից հիւսիս-արևմուտք ֆրանսիական դիրքերի վրայ գերմանական երկու գրոհները յետ շպրտւեցին։

ՓԱՐԻԶ, 30 յուլիսի. — Երեկոյեան պաշտօնական հաղորդագրութիւն։ Սոմմայից հիւսիս, նախապատրաստական կռիւներից յետոյ՝ գիշերւայ ընթացքում, մեր զօրքերն այսօր յարձակման դիմեցին գերմանական երկրորդ գծի դիրքերի վրայ՝ Օգիկուրից արևելք վայրերից մինչև Սոմմա և Բիւուկուրի բարձունքը երկարող ճակատի վրայ։ 6 և կէս կիլոմետր տարածութեամբ այդ ճակատը մեր հետևակազօրքը խիզախօրէն պատռելով՝ գրաւեց բոլոր խրամատներն և ուժեղ ամրութիւնները՝ 600—1,000 մետր խորութեամբ մտնելով թշնամու զօրագծի մէջ։ Մենք մտանք Մորեպա գիւղը, որի հարաւային մասն ու գերեզմանոցը գտնւում են մեր ձեռքում։ Մենք երկարեցինք մեր ճակատի գիծը մինչև «109» բարձունքի հարաւային լանջերը՝ Մորեպայից Կլերի տանող ճանապարհի երկայնքով, այս վերջին գիւղից արևելք մինչև բարձունքները։ Մինչև այժմ հաշււած գերիների թիւն է 1,000. վերցրինք 30 գնդացիր։ Կլերիի և Մորեպայի միջև գերմանական հակայարձակումը յետ մղւեց մեր կրակով։ Սոմմայի վրայ մեր արտիլերիան սաստիկ աւերիչ կրակով ռմբակոծում էր թշնամու ամրութիւնները Դենիեկուրի շրջանում։ Վերդենի ճակատի վրայ լըրւած թնդանօթաձգութիւն է Ֆլերի—Վօ—Շապիտր շրջանում։

ԼՈՆԴՈՆ, 30 յուլիսի. — Անգլիական հաղորդագրութիւն։ Թշնամին վերսկսեց իր ճիգերը՝ Գոզիերից հիւսիս նրանից վերջերս խլւած խրամատները գրաւելու նպատակով։ Երեկ նա հետևակազօրքի ուժեղ գրոհ տւեց, որին ընկերանում էր թնդանօթային սաստիկ կրակ։ Գրոհը յետ վանւեց թշնամու համար ծանր կորուստներով. հակառակորդներին ոչ մի տեղ չաջողւեց ճեղքել մեր գիծերը։

ՓԱՐԻԶ, 31 յուլիսի. — Ցերեկւայ պաշտօնական հաղորդագրութիւն։ Սոմմայից հիւսիս գիշերը համեմատաբար խաղաղ անցաւ։ Ֆրանսիացիներն ամրացրին նախորդ օրը թշնամուց գրաււած դիրքի ճակատամասը։ Մորեպա գիւղի եկեղեցու և գերեզմանոցի վրայ գերմանացիների հակայարձակումը կասեցւեց գնդացիրների կրակով։ Թշնամին 50 գերի թողեց և մեծ կորուստներ կրեց։ Մաասի աջ ափին ֆրանսիացիները Ֆլերիից դէպի հարաւ շարժւեցին։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀՌՈՄ, 29 յուլիսի. — Գեներալ Կադորնան հաղորդում է. Երեկւայ օրն աչքի ընկաւ նոր փայլուն աջողութեամբ։ Մենք գրաւեցինք թշնամու ուժեղօրէն ամրացւած բոլոր գծերը Կարսօյի վրայ, Վիպպակկոյի և Կոզլեանի միջև, գրաւեցինք նոյնպէս Ռուբբիան, Սան-Մարտինոն՝ Կարսոյ վրայ և ամբողջ Դոբերդո սարահարթը, հասնելով Վալոնա ծործորին։ Անընդհատ հաւաքում են գերիներ ու պատերազմական աւար։

digitised by A.R.A.R.@

ՀՌՈՄ, 30 յուլիսի.—Իտալական հաղորդագրութիւն: Երեկ երրորդ բանակը յարձակում թափով յարունակեց յուլիսի 27-ին Սան-Միկէլէ և Սան-Մարտինօ ճակատամասում սկսած գրոհները և գրաւեց թշնամու չափազանց ուժեղ ամրութիւնները Վիպպակկոյի և Մոնտէ-Կոզիչի միջև: Թշնամին վերջնապէս ջախջախւեց և նահանջեց Վալոնա գիւղից արևելք՝ «121» բլուրի վրայ թողնելով յետնապահ զօրքի մեծ ուժ: Մոնֆալկոնէից արևելք մենք գրաւեցինք Ռուբբիան, Սան-Մարտինօ-դէլ-Կարսօն և Դօվերդօ սարահարթը՝ հասնելով Վալոնայի գծին: Գորիցայից արևելք թշնամին մնում է Սան-Գաբրիէլէ գծի խրամատներում և Մոնտէ-Սան-Մարկոյի արևմտեան լանջերում և Գէրտուրա գծի վրայ, որին հասան մեր զօրքերը: Վերցրած գերիների և աւարի քանակութիւնն անընդհատ աճում է:

Թշնամու աէրօպլանը մի քանի ռումբ ձգեց Վենետիկի և Գրադօյի վրայ: Մի քանի շէնքեր վնասւեցին. բնակչութիւնից ոչ ոք չտուժեց: Մեր Վոլազին տիպի աէրօպլանների մի խումբ երեկ վերսկսեց Գրեշենաուղ կայարանի ռմբակոծութիւնը: Օդաչուները աջողապէս խուսափեցին վերամբարձ թնդանօթների ռմբակոծութիւնից և անվնաս վերադարձան՝ 40 ռումբ ձգելով կայարանի վրայ և կատարելապէս ոչնչացնելով նրան:

ՀՌՈՄ, 30 յուլիսի.—Պաշտօնական հաղորդագրութիւն իտալական շտաբի: Երեկ, Կարսօյի վրայ, մեր զօրքերն անցան ձորից և գրաւեցին Մոնտէ-Նադլօջէի արևմտեան լանջերը, 212 մետր, և Ցրնիգրիս գագաթը, որը թշնամին յամառօրէն պաշտպանում էր: Այսօր արշալոյսին մենք գրաւեցինք Օպպակիա-Սելլան՝ վերցնելով 270 գերի, 3 դաշտային թնդանօթ և թնդանօթային ռումբերի մեծ պահեստ: Գորիցա շրջանում թշնամին օգնական ուժ ստանալով՝ շարունակում էր մընալ քաղաքից արևելք գտնւող բարձունքների վրայ՝ Բենզիգգա սարահարթից թնդանօթային ուժեղ կրակի պաշտպանութեամբ: Մնացած ճակատի վրայ թշնամին սաստիկ ռմբակոծում էր՝ իր պաշտպանողական գիծը պահելու նպատակով: Բոլոր գետի վերին հոսանքի վրայ մենք վերցրինք մի նոր դիրք Մոնտէ-Տոֆանօի վրայ:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ, 29 յուլիսի.—«Ունիվերսուլը» ենթադրում է, որ Ռումանիայի դրութիւնը պատերազմական տեսակէտով չափազանց նպաստաւոր է՝ նկատի ունենալով այն վճռական դերը, որը նա կոչւած է կատարելու Քառեակ Համաձայնութեան կողքին, ուստի Ռումանիան իր ապագայ դաշնակիցներից պէտք է պահանջէ երաշխաւորութիւններ, որոնք հնարաւորութիւն տային նրան կատարելու այդ միսիան: Սոլունից գեներալ Սարրայլի յարձակումը՝ բաւականաչափ ուժերով—ահա, թէ ինչ է պահանջում Ռումանիան Քառեակ Համաձայնութիւնից՝ միջամտութեան բոլորը փութացնելու համար: Երբ Դանուբի կողմից հաղորդակցութեան գծերն ապահովւեն, այն ժամանակ Ռումանիան հնարաւորութիւն կըստանայ մասնակցելու Քառեակ Համաձայնութեան պատրաստած վճռական հարւածը հասցնելու: «Ունիվերսուլի» տեսակէտը ներկայացնում է Ռումանիայի հասարակական շրջաններում իշխող կարծիքը:

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ, 31 յուլիսի. — Տիտու Մայորեսկօն, նախկին մինիստր-նախագահ բուլղարեան պատերազմի ժամանակ, վերադարձաւ գերմանական կուրորտից և Թագաւորի կողմից ընդունւեց մասնաւոր ունկնդրութեան:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ, 29 յուլիսի.—Բարձրագոյն հրովարտակ:

Մեր Պալատի շտալմէյստեր, Կայսրուհի Մարիայի հիմնարկութիւնների խնամակալական խորհրդի պատւաւոր խնամակալ, իշխան Սիմէօն Աբամելեք-Լազարեանին: Մեր Վեհապետական ուշադրութիւնը դարձնելով ձեր եռանդուն ծառայութեան և խանդավառ աշխատանքներին՝ Մեծ Իշխանուհի Մարիա Պաւլովնայի կոմիտէյում, ամենաողորմածաբար շնորհում ենք ձեզ Մեր Սուրբ Ալէքսանդր-Նևսկու կայսերական պատւանշանի ադամանդ տեղաթը, որի նշանները սրանով ուղարկելով՝ հրամայում ենք ձեզ կրել ըստ որոշւած կարգի:

Մնանք առ ձեզ Մեր Կայսերական ողորմածութեամբ բարեհաճ:

Իսկականի վրայ Նորին Կայսերական Մեծութեան Սեփական ձեռքով ստորագրւած է՝ ՆԻԿՈԼԱՅ.

Արքայական կայան, 30 յուլիսի 1916 թ.

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ, 30 յուլիսի.—Պետական գանձարանը 50 միլիոն ռուբլու նոր թղթադրամներ է բաց թողնելու: Այս թղթադրամների վերաբերմամբ կանոնադրութիւնն հաստատւած է:

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ, 31 յուլիսի.—Մինիստրական խորհրդի նախագահ, արտաքին գործերի մինիստր հօֆմէյստեր Շտիւրմերը մեկնեց Գերագոյն Հրամանատարի կայանը:

Արտաքին գործերի մինիստրութեան առաջին քաղաքական բաժանմունքի խորհրդական, արտաքին գործերի մինիստրի դիւանատան կառավարիչ, հոֆմէյստերի տիտղոսով իսկական պետական խորհրդական բարոն Շիլլինգը նշանակւեց սենատի անդամ՝ գաղտնի խորհրդականի տիտղոս ստանալով:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ՊԱՐԻԶ, 29 յուլիսի.—Հաւասի գործակալութիւնը հաղորդում է. Լլոյդ-Ջորջն այս առաւօտ երկարատև խորհրդակցութիւն ունեցաւ մինիստր-նախագահ Բրիանի հետ, ներկայութեամբ Ալբեր Թոմայի, գեներալներ Ռոքի և Ժոֆֆրի, պատերազմական դրութեան մասին: Կարծիքների փոխանակութիւնը հնարաւորութիւն տւեց ամեն տեսակէտով լիակատար համաձայնութիւն կայացնելու երկու կառավարութիւնների միջև՝ յետագայ միահամուռ գործողութիւնների մասին:

ԲԱԶԵԼ, 29 յուլիսի.—Մի հաղորդագրութիւն հրատարակեց՝ Շւէյցարիային տրւած գերմանական վերջնագրի առթիւ երեկ վերջացած խորհրդակցութեան արդիւնքի մասին: Գերմանիայի բոլոր առանձնութիւններն անհետևանք են մնում: Դաշնակիցները մերժեցին Շւէյցարիային՝ արտահանել գերմանական գործակալների գաղտնի գնած ապրանքները: Թոյլատրեց Գերմանիա արտահանել հում նիւթ, պայմանով որ մշակւած ձևով վերադարձւի: Զինւորական նշանակութիւն չունեցող ապրանքների Գերմանիա արտահանումը դաշնակիցները թոյլատրեցին առանձին դէպքերում, ամեն անգամ մասնաւոր քննութեամբ:

ՄԱՄՈՒԼ

Պատերազմի երկամեակին նւիրւած մի յօդւածում Վ. Լ. Բուրցեւ այսպէս է բնորոշում աջակողմեանների արտամադրութիւնը Գերմանիայի նկատմամբ.

...Ճիշտ է և այն, որ աջակողմեանները Վիլհելմ II-ի գործակալները չեն: Նրանք էլ են ցանկանում Ռուսաստանի յաղթութիւնը. Նրանք էլ են աշխատում պատերազմի համար, յաճախ ոչ պակաս անկեղծութեամբ ու անձնազոհութեամբ, քան ձախակողմեանները:

Այս ամենը ճիշտ է. բայց, աջակողմեանների մօտ կայ մի կենտրոնական նպատակ. մի նպատակ, որը նրանք այժմ էլ գիտակցօրէն աւելի բարձր են գնահատում, քան թշնամու վրայ տարելիք յաղթանակը. այդ նպատակին են ենթարկում իրենց բոլոր հաշիւները, իրենց ամբողջ գործունէութիւնը, իրենց ամբողջ քաղաքականութիւնը:

Նրանց համար պատերազմի ընթացքում էլ ամեն բանից բարձր է, ինչպէս առաջ էր, այն՝ որի համար նրանք այնքան սիրում էին Վիլհելմ II-ին, այնքան յոյսեր էին կապել նրան, և որի համար նրանք այնպիսի ատելութեամբ ու երկիւղով էին նայում՝ օրինակ Ֆրանսիայի և Անգլիայի վրայ, և որի համար դեռ այժմ էլ այնքան վատ են բօգարկում իրենց հին զգացումներն այդ երկիրների նկատմամբ:

Աջակողմեան կազմակերպութիւնների, նրանց անդամների մեծամասնութեան համար, անգամ այժմ, ամեն բանից բարձր են ռէակցիայի շահերը: Նրանք ամեն բանից աւելի, վախենում են, որ չլինի թէ Ռուսաստանը համաեւրոպական քաղաքական կեանքի շաւղի մէջ մտնէ:

Պուրիշկևիչը նկատի ունենալով հայրենիքին սպառնացող աղէտը, ինչպէս ժամանակին հաղորդւեց թերթերում, մի օր քաջութիւն ունեցաւ ասելու, որ «աւելի լաւ է Շինգարևովը, քան Վիլհելմ II», սակայն նա դրանով միայն իր կարծիքը յայտնեց, և ոչ թէ խօսեց իբր ներկայացուցիչ աջակողմեան կուսակցութիւնների: Նրա համախոհներից ոչ ոք արձագանք չտւեց նրա խօսքերին: Սակայն Պուրիշկևիչն էլ միայն ասաց, էլ չըկրկնեց, չըզարգացրեց այդ թեման և չեզոքացրեց այն բոլորը, ինչ անխուսափելիօրէն բղխում է դրանից»:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂԹԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Վահան Փափազեանը հեռագրում է Հայկ. Կենտր. Կոմիտէին, որ Վանի շրջանի ամբողջ ազգաբնակութիւնը հեռանում է: Բաշխւած է ուղարկւած 2,000 փութ ցորեն. այնտեղի Կոմիտէի պահեստներում կայ մեծ քանակութեամբ շաքար և ալիւր: Խնդրում է նրանց փոխադրելու համար անմիջապէս կարգադրութիւն անել:

✦ Քաղաքների Միութեան Կովկ. բաժանմունքի լիազօրներ՝ Տէր-Մինասեանը և Ռուբէնը հեռագրում են, որ Զօրբորէնի վրայով Խնուս են եկել 8,500 փախստականներ, որոնք մեծ վնասներ չեն կրել: Խութեցիները չըկարողանալով ժամանակին փախչել, ոչնչացան: Տեղափոխւած են հիւանդներն ու որբերը: Բժ. Փիլոսեանը ոտից վիրաւորւել է. Գիւմգիւմի Քաղաքների Միութեան կայանը փակւած է: Այնտեղի թռուցիկ խմբերի երկու անդամների ուր լինելու մասին տեղեկութիւն չկայ: Խնուս-Վարդօ շրջաններում գտնւող 15,000 փախըստականները հեռանում են երեք ուղղութեամբ՝ Խնուս-Բաշքեօյ, Խնուս-Ղարաքիլիսէ և Խնուս-Բասեն: Շտապով պէտք է նրանց օգնութեան գործը կազմակերպել: Փախստականների հետ տեղափոխւում են նաև որբերը: Միութեան ծառայողների գործունէութեան մասին արէք հարկաւոր կարգադրութիւն. Բասենի կազմը պէտք է ուժեղացնել. ստիպւած ենք մինչև դրութիւնը պարզելը, մնալ այստեղ. անմիջապէս ուղարկեցէք 50 սայլեր. մեզ համար ուղարկւած գիրօբէքը (?) և ալիւրը, որ այժմ Սարիղամիշումն է, ուղարկեցէք փախստականներին:

✦ Գնդապետ Ս. հեռագրում է Հայկ. Կ. կոմիտէին, որ Խնուս-Մուշից Եաղան-Բայրեօյ-Էշակ-Էլիաս ուղղութեամբ տեղափոխւող փախստականներին շտապով պէտք է օգնել կենսամթերքներով. Նիւթական միջոցների առաջ չըպէտք է կանգ առնել:

✦ Հայկ. Կենտր. Կոմիտէի որոշմամբ՝ փախստականներին գիմաւորելու և կոմիտէի պարենաւորման պահեստներից օգնութիւն ցոյց տալու համար Սարիղամիշ մեկնեց լիազօր Ա. Շարաֆեանը, իսկ Բասեն մեկնեցին Գ. Ղամարեան և Ռ. Միրզոյեան:

✦ Քարւանսարայից հեռագրում են Հայկ. Կ. կոմիտէին, որ հրամանատարը պահանջում է այնտեղի վարակիչ հիւանդների հիւանդանոցի շէնքը իսկոյն դատարկել, որտեղ այժմ հիւանդներ կան՝ 4 զինւոր և 13 փախստականներ:

✦ Հայկ. Կենտ. Կոմիտէն իր վերջին նիստում որոշել է Սարիղամիշի շրջանում, Բայբուրդ գիւղում բաց անել մի ապաստան փախստական որբերի համար և Տրապիզոնի լիազօր Մելիան քահանայի առաջարկութեամբ ընդլայնել այնտեղի կոմիտէի հիւղի գործունէութիւնը:

✦ Սառւրդաղից հեռագրում են Հայկ. Կ. Կոմիտէին, որ այնտեղ գրաււած են երկաթուղուն յանձնւած 15 վագոն ալիւրը, ինչպէս և Պեյլագրադայում՝ 10 վագոն ալիւրը. լիազօրի դիմումները անհետևանք են անցել. գրաււած ալիւրը ազատելու համար հարկաւոր է դիմել փախստականների գործի գլխաւոր լիազօր գեներալ Թամամշևին, որ ալիւրն ազատի գըրաւումից. բացի այդ պէտք է ապագայում ապահովել Կ. Կոմիտէի անունով ստացւող ապրանքների փոխադրութիւնը նման դէպքերից:

✦ Մօտ օրերս գաղթականների վայրերն է մեկնում փախստականների գործի գլխաւոր լիազօր գեներալ Թամամշևի ներկայացուցիչ Սարիկովը:

✦ Հայկ. Կենտր. Կոմիտէն Նոր-Բայազէտի 300 փախստական որբերի հագուստի համար իր պահեստից ուղարկեց պահանջւած քանակութեամբ ճոթեղէն:

ԼՐԱՏՈՒ

ԹԻՖԼԻՍ

Բարձրագոյն հաստատութեամբ Վըրաստանի և Իմերէթի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսը տեղափոխւում է Աստրախան՝ առաջնորդի պաշտօնով, իսկ այնտեղի առաջնորդ Մխիթար եպիսկոպոսը Թիֆլիս՝ նոյն պաշտօնով:

✦ Կաթողիկոսին ուղեկցող Մեսրոպ եպիսկոպոսը իջել է Սանահին, ուր և մնալու է մօտ մի շաբաթ:

✦ Նոր-Բայազէտի և Ախալքալաքի Կ. Հ. Բ. ընկ. հիւղի վարչութիւնները դիմել են Հայկ. Կենտ. կոմիտէին և խնդրել, որ իւրաքանչիւր որբի ուտելիքի և հագուստի համար յատկացւած 21 ռ. դարձնի 25 ռ., առարկելով տիրող թանգութիւնը:

✦ Պարենաւորման գործի գլխաւոր լիազօր Կ. Ի. Շալկովսկու կարգադրութեամբ գնդօրայք պատրաստող կազմակերպութիւնն գրաււած է գործի կարիքների համար սալորի լաւաշ պատրաստելով:

✦ Քաղաքային տրամւային յանձնաժողովի որոշմամբ կին-կոնդուկտորները ամսական ստանալու են 75 ռ.:

✦ Քաղաքային վարչութեան մէջ մօտ օրերս լինելու է խորհրդակցութիւն՝ նոր օրէնքով, մսի պաս սահմանելու օրերի որոշման մասին: Առաջարկներ մորթելու օրեր նախատեսւած օրեր են՝ շաբաթ, կիրակի և երկուշաբթի:

✦ «Թիֆլիսի կօօպերատիւ»-ի վարչութեան յանձնարարութեամբ ընկ. անդամներից մէկը գնացել է Բաքու՝ անհրաժեշտ ապրանքներ գնելու համար, որին տրւած է լիազօրութիւն, իր հայեցողութեամբ գործելու: Նոյն վարչութիւնը մի մասնաւոր փորձւած մարդու յանձնել է ընկ. հաշւետւութիւնը կազմելու, որը շուտով պատրաստ կը լինի:

✦ Կովկասի գիւղատնտեսական կենտրոնական բիւրօն մի շրջաբերականով դիմել է բոլոր քաղաքային ինքնավարութիւններին և ոստիկանական կառավարիչներին և խնդրել մինչև տարոյս օգոստոսի 15-ը իրեն ուղարկեն քաղաքների բնակիչների թւի մասին տեղեկութիւններ. իսկ հնարաւորութեան դէպքում նաև անասունների և քաղաքային հողերում եղած ցանքսերի մասին: Կենտրոնական բիւրօն արդէն վերջացրել է Թերեքի շրջանի և Թիֆլիսի ու Քութայիսի նահանգների վիճակագրութիւնը, իսկ միւս շրջանների վիճակագրութիւնը վերջանալու վրայ է:

✦ Ֆրանսիական գեներալ Պօն, որ ամառւայ ընթացքում բժշկւում էր հանքային ջրերում, այժմ եկել է Թիֆլիս:

✦ Քաղաքային բարաքները տարւած խոլերայով կասկածելի հիւանդներից 3-ը եղել են խոլերայով, իսկ 2-ը ոչ խոլերայով հիւանդներ:

✦ Սակագնից բարձր կօշիկներ վաճառելու համար Աղեկսանեանի, Շահբիմանեանի և Ալահվերդեանի կօշկեղէնի խանութների վրայ կազմւած է արձանագրութիւն:

✦ Քաղաքային բարաքներում յուլիսի 31-ին կասկածելի խոլերայով մեռել են 2 հոգի, իսկ խոլերայով հիւանդներ այժմ բարաքներում կան 3:

✦ Չնայած որ մեծ քանակութեամբ մթերք և միրգ է ստացւում, բայց և այնպէս շուկայում խնձորի ֆունտը վաճառւում է 15—30կ., տանձինը՝ 10—30 կ., Երևանի գեղձինը՝ 30—40 կ., տեղականը 15—20 կ., պամիդորինը՝ 5—6 կ., բադրիջանի հարիւրը՝ 60—80 կ., վարունգի տասնեակը՝ 15—20 կ., կաղամբինը՝ 5 կ.: Թարմ ձուկ համարեա չէ ստացւում, իսկ ցրցխալի ֆունտը վաճառւում է 60 կ.: Կարագի ֆունտը՝ 1 ռ. 20 կ.—1 ռ. 30 կոպ., ձկնկիթինը՝ 4 ռ., սառոյցի փութը՝ 70—80 կ., միայն ձմերուկն է որ վաճառւում է սակագնով՝ ֆունտը 3—4 կոպ.: Զգալի չափով պակասում է պանիրը և քիչ քանակութեամբ կաթնային մթերքներ կան:

ԿՈՎԿԱՍ

Մի քանի տեխնիկական արգելքների առաջն առնելու համար, Բալաջարի կայարանը, որ գտնւում էր Վլադիկավկազի երկաթուղու վարչութեան ներքոյ, պատերազմի ընթացքում իր ամբողջ կազմով անցել է Անդրկովկասի երկաթուղու վարչութեան տնօրէնութեանը: Այսպիսով այժմ փոխադրական կայանը լինելու է Բաքուն, որտեղից Բալաջարի կառուցելու է երկու գիծ՝ փոխադրութիւնը արագ կատարելու նպատակով:

✦ Թիֆլիսի և մի քանի քաղաքների անկարգութիւններն իրենց ազդեցութիւնն են ունեցել Բաթումի վրայ. այնտեղի վաճառականները անկարգութիւններից՝ թալանից խուսափելու համար ապրանքների գինն 70—75 տոկոսով պակասեցրել են և նշանակել «էժան վաճառք»: Այս նախազգուշական միջոցը ունեցաւ լաւ հետևանք. պոռթկալու պատրաստ մարդերը հանգստացան:

✦ Սուխումից հաղորդում են, որ պաշարողական դրութիւնը վերացւել է. այժմ միմիայն զինւորական դրութիւն է յայտարարւած այնտեղ:

✦ Ղարսայի գիւղատնտեսական փորձնական դաշտում որոշւած է դպրոց բանալ՝ բամբակագործական և դաշտային մշակոյթի փորձւած բանւորներ պատրաստելու համար: Դպրոցի շէնքի համար հողագործութեան դեպարտամենտը յատկացրել է 7,000 ռուբ.:

✦ Թերեքի նաւթարդիւնաբերողները անբաւական լինելով սահմանւած սակագնից, միջնորդել են որ նաւթի գինը բարձրացնեն: Նաւթարդիւնաբերողների խորհուրդը որոշել է այդ առթիւ բոլոր նաւթարդիւնաբերող հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչներից հրաւիրել խորհրդակցութիւն՝ զբաղւելու յատկապէս այդ խնդրով:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԸ

—

Ն.-Բայազիդ, 23 յուլիսի

Նոր-Բայազիդում եթէ կայ մի քիչ ու շատ դրական գործ, որ հասարակական արժէք ունենայ—այդ տեղիս սպառողական «Էկոնոմիա» ընկերութեան խանութն է: Խանութն անցեալ 1915 թ. նոյեմբերին բացեց իր գործունէութիւնը 1,200 ռ. դրամագլխով, 45 անդամներով: Շնորհիւ վարչութեան անդամների եռանդուն ջանքերի, շնորհիւ մզւած բանւոր և գործնական պրոպագանդի՝ գործը ժամանակի ընթացքում այնքան լայնացաւ, որ այ-

„Будетъ Радость" *)

(Դ. Մերեժկովսկու նոր դրաման)

—

Կնոջ ու որդու գաղտնիքի բացումը՝ գանգին հասցրած ուժեղ հարւածի պէս՝ սարսափեցնում, մոլորեցնում է Իւան Սերգէևիչին, բայց նա շուտով գտնում է իր հաւասարակշռութիւնը և մինչև իսկ զղջախառնութեան ու յանցանքի մեծագոյն մասը իր վրայ է վերցնում, անմիտ կրկնամուսնութեան անխուսափելի հետևանքն համարելով այն: Այնպէս թէ այնպէս Իւան Սերգէևիչը մինչև իսկ չի բաց անում նամակների կապոցը, չի կարդում, չի հետաքրքրւում, պատռում ու դէն է շպրտում:

Վերջ ի վերջոյ վհատւած հայրն առժամանակ հեռանում է տանից և նամակով յանձնում է նրանց, որդուն ու կնոջը, կարգադրել ինչպէս իրենք կը կամենան: Նրանց որոշումը—ինչ էլ որ լինի այն, նա պատրաստ է ընդունել և հնազանդւել:

Ֆեդեան և Տատեանա Ալէքսէևնան պատրաստւում են հեռանալու, առաջինը—Պետրոգրադ, երկրորդը—սանատորիա: Բայց վերջին օրերի անցքերը խիստ մորկել են Ֆեդեայի առանց այն էլ ալեծուփ հոգին: Ազնիւ ու վիրաւոր հօր ուրւականը հանգիստ չի տալիս նրան, նա չգիտէ իր անելիքը, նա չգիտէ, թէ ուր փախչի. ուր էլ որ կորչի, ուր էլ որ թաքչի, բայց խոմ ինքն իրենից չի կարող փախչել, իր հոգու գալարումներից չի կարող ազատւել: Նա չգիտէ մինչև իսկ, թէ ինչ է կատարւում իր մէջ, թէ ում է սիրում, իր մեղսակից մօրը, թէ վեհոգի Կատեային, թէ երկուսին էլ: Հնարաւոր է այդ: Իսկ հայրը, հոգատար ու բարի հայրը գիշեր ու ցերեկ նրա մտքից չի հեռանում: Եւ այն անձրևային մութ գիշերը, երբ նա որոշում է շտապել հեռանալ, քանի հայրը չի վերադարձել, յանկարծ հեռուից լսւում է մօտեցող կառքի զանգակների ձայնը. խելակորոյս ու սարսափահար Ֆեդեան այլևս չի կարողանում հանդուրժել տանջող զգացմունքների յախուռն ու խոլ յորձանքը քշում է նրան դէպի թագաւորող խաւարի գիրկը, ուր նա վերջ է տալիս իր չարաբաստ կեանքին:

Թւում է, թէ այստեղ պիտի վերջանար դրաման: Սակայն Մերեժկովսկին անհրաժեշտ է համարել աւելացնել և մի պատկեր: Իւան Սերգէևիչի տունն ու բոլորը աւերւում են, ամենքը հեռանում են, մնում է միայն ինքը՝ վշտահար ու կորցած, և Կատեան «հաւատ» ու հոգատար: Եւ ահա՝ այնտեղ դալուկ տերևաթափին՝ նրանք նոր կեանքի ճանապարհն են որոնում: Իւան Սերգէևիչը կը վերադառնայ իր նախկին գաղափարական ընկերների մօտ և այնտեղ կը գտնի իր մխիթարութիւնն ու սփոփանքը: Բայց նա մենակ չէ: Կատեան նրա անբաժան ուղեկիցն է այսուհետև և գաղափարական զինակիցը: Նրանք՝ տոգորւած մի վառ հաւատով, թէ «կը գայ խնդութիւն», միասին գնում են Ֆեդեայի գերեզմանին այցի:

Ուշադիր ընթերցողը, կարծում ենք, մեր պատմած համառօտ բովանդակութիւնից էլ կարող էր կռահել դրամայի պակասաւոր կողմերը, որոնք քիչ չեն և աչքի են խփում մանաւանդ բեմի վրայ:

Նախ՝ Մերեժկովսկու գրւածքի բովանդակութիւնը տուժում է այն պատճառով, որ հերոսները՝ հեղինակի կամքին հնազանդ՝ ոչ այնքան ապրում ու գործում են, որքան ճառում, զգում, խորհում, վիճում և առհասարակ խօսում են մերթ զոյգ-զոյգ, մերթ միասին: Ի դէպ. նրանք, այդ հերոսները ամենքն էլ խելացի են, չափազանց խելացի և զարգացած (մանաւանդ առաջին երկու գործողութեան ընթացքում). Մէկը Պասկալ է կարդում, միւսը Նիցշէից, ամենքը շարունակ հոլովում են յայտնի գիտնականների, փիլիսոփաների և գրողների անունները—Տոլստոյ, Դոստոևսկի, Տուրգենև, Շոպենհաուէր, Տիւտչև, Ռոզանով, Մեչնիկով, Լոբաչևսկի, միջնադարեան միստիկներ և այլն: Եւ ոչ միայն յիշում են նրանց, այլ և նրանց ուսմունքն ու մտքերն են մէջ բերում, մեկնաբանում. շատերն անգիր արտասանում են այս ու այն բանաստեղծի գրւածքներից հատւածներ, տողեր, արտայայտութիւններ ռուսերէն ու ֆրանսերէն: Մոզաիկա—ահա այն արտայայտութիւնը, որով կարելի է բընորոշել այս գործողութիւնների ընդհանուր բնոյթը: Ասենք մոզաիկական է առհասարակ ամբողջ դրաման. զգում ես, որ իր հերոսների յիշած հեղինակներից շատերին հիմնաւորապէս ուսումնասիրել է ինքը Մերեժկովսկին, մանաւանդ, օրինակ, Դոստոևսկուն («Бѣсы», «Братья Карамазовы»), որի ազդեցութիւնը ներկայ դրամայի մէջ անժխտելի է:

Կայ և մի այլ առանձնայատկութիւն, որ չի կարելի մատնանիշ չանել: Յայտնի է, որ Մերեժկովսկին իր պատմական վէպերում և առհասարակ գեղարւեստական երկերում սիրում է ցուցադրել հակադիր ու հակամարտ սկզբունքներ, հակադիր բևեռներ, անտիտեզներ,—հոգին ու մարմինը, երկրայինն ու երկնայինը, անդունդն ու բարձունքը, Նեռն ու Քրիստոսը: Նոյն ընդհանուր բնոյթը պահւած է և մեր քննութեան առարկան կազմող դրամայի մէջ: Հայրերն ու զաւակները, ռէալ մտածողութիւնն ու միստիկ մետաֆիզիկան, աշխարհն ու անդրաշխար, Ֆեդեան ու Գրիշան, Տատեանա Ալէքսէևնան ու Կատեան—որոնք Մերեժկովսկու սիրած նոյն հակադրութիւններն են, երկու հակընթաց ուղղութիւններ, որոնք մնում են առանց հաշտութեան, առանց սինթեզի, անջատ ու հեռու: Այս հանգամանքը անխուսափելիօրէն դրամային արհեստական, սխեմատիկ ձևակերպում է տալիս, որ անշուշտ մի գեղարւեստական երկի համար պակասութիւն է:

Այս պակասութեանն յարակից՝ դրաման, այսպէս ասած, ինչ որ հատւածական բնոյթ ունի, զուրկ է ամբողջականութիւնից: Չկայ այն կապող թելը, այն առանցքը, որի բոլորը շրջէր գործողութիւնը, չի բաւարարւած այն հին, բայց միշտ պարտաւորեցուցիչ պահանջը, որ դեռևս Արիստոտէլն է ձևակերպել ու հիմնաւորել—գործողութեան միութեան անհրաժեշտութիւնը: Մերեժկովսկու դրամայում արծարծւած են տասնեակ հարցեր, և չգիտես, թէ որտեղ է ծանրութեան կենտրոնը, հիմնականը, դրամայի իմաստը (Մերեժկովսկու երկի վերաբերմամբ այս հարցը չի կարելի անտեղի ու անկարևոր համարել): Իսկ եթէ ուշադրութեան առնենք գրւածքի անունը, վերտառութիւնը՝ իբրև բանալի երկի հիմնական իմաստը հասկանալու համար, ապա պիտի ասենք, որ դրաման չի յաջողել Մերեժկովսկուն: Նրան չի յաջողել համոզել մեզ թէ գալու է կենսախնդութեան այդ ցանկալի օրը, մենք չենք համակւում հերոսներին, չենք վարակւում նրանց հաւատով, նոյն իսկ չենք հաւատում նրանց համոզմանը, ապրումի, զգացումի անկեղծութեանը: Ամենայն դէպս—«կը գայ խնդութիւն» բացականչութիւնը մնում է անապացոյց, անհամոզիչ, անհաւատալի: Անշուշտ աւելի բնական ու հասկանալի կը լինէր, եթէ Մերեժկովսկին ցանկանար ցոյց տալ մեզ իր հերոսների սրտամաշ տենչը, ցաւագին կարօտը այդ ցանկալի կենսուրախութեան, այլ ոչ թէ նրա անհաւատալի հաւատը...

Չնայելով մեր թւած պակասաւոր կողմերին, դրաման այնուամենայնիւ մի ուշագրաւ երևոյթ է: Նա արտացոլում է մեր նախապատերազմական կեանքի մի քանի բնորոշ կողմերը, արծարծում է մի քանի կարևոր խնդիրներ, որոնք տեղ-տեղ, հասարակական լուսաբանւած են զգայցիկ պատկերաւորութեամբ, մինչև իսկ երբեմն վարակիչ են հերոսների ապրումները, երբեմն մենք խորապէս զգում ենք նրանց տանջող մտքերի ու զգացմունքների թափը—և այս կտորները (մանաւանդ 3-րդ և 4-րդ տեսարաններում), որոնք անտարակոյս գեղարւեստական հաճոյք են պատճառում,—դրամայի անկասկածելի դրական արժանիքներն են:

Ց. Բաղդասարեան

*) Տես «Հորիզոն», № 169.

digitised by A.R.A.R.@

ատը, իր գոյութեան ութերորդ ամսում, նրա շրջանառութիւնը հասնում է աւելի քան 100 հազար ռուբ.: Բաւական է յիշել, որ նա իր բերած 6 վագոն ալիւրով մի զգալի հարուած էր հասցնում ալրավաճառներին և գրգռուած ամբոխներին միշտ կարողանում էր սանձահարել: Քանի դեռ խանութի ալիւրը կայ և ծախւում է, ալիւրի գինը կայուն է, իսկ երբ ալիւրը պրծնում է և հակառակ վարչութեան գործ դրած ջանքերի հնարաւորութիւն չի լինում շուտ ստանալ, իսկոյն շուկայում ալիւրի գինը աստիճանաբար բարձրանում է և միայն կանգնում է այն ժամանակ, երբ խանութը ալիւր է ստանում: Անցեալ ձմեռը նաւթավաճառները, որ զարմանալի համառութիւն ունէին խանութի ապրանքների վերաբերեալ, նախատեսելով, որ նաւթը (խանութի) պրծնելու է՝ 8 կոպէկից գինը բարձրացրին մինչև 15 կոպէկ. բարեբախտաբար երկրորդ օրը ընկերութեան նաւթը ստացվեց և նաւթավաճառները ի մեծ ամօթ իրենց գներդների, գինը պակասեցրին: Այս ապրկայական դաշտը բնականաբար բարերար ազդեցութիւն արեց խանութի վրայ և անդամները օրէցօր շատանում էին և շատանում են:

Վարչութեան անդամներին մեծ մասնակցութիւն է պատկանում շաքարի կարգերը: Հակառակ գործ դրած բոլոր ջանքերի, նրան չյաջողվեց շաքար ձեռք բերել: Մի քանի շաբաթ առաջ գաւառապետի և քաղաքագլխի միջնորդով դիմել է նահանգապետին, որ միջնորդի գլխաւոր լեզոր Շաչկովսկու առաջ շաքար բաց թողնելու մասին: Անցեալ օրը նահանգապետը պատասխանել է, որ ինքը կենտրոնական բիւրոյից ստանալու է Երևանի նահանգի համար շաքար և հաղատուխի չափով բաժին կը հանի նաև «էկոնոմիա»-ին:

Կօշիկների հարցը ևս զբաղեցնում է վարչութեան անդամներին: Նա մի քանի դիմումներ է արել ամերիկական կօշիկներ բերելու համար: Ամերիկեան ֆիրմէ Մուրադեանի միջնորդով դիմել է Թիֆլիսի ամերիկեան հիւպատոսին և ցուցմունքներ է խնդրել այդ մասին: Յոյս ունինք, որ մի քանի ամսից յետոյ խանութը հնարաւորութիւն կը տայ իր անդամներին համեմատաբար աժան կօշիկներ ունենալու, կրճատելով ցուցադրելով հասարակութեան առևտրական, հասարակական խոշոր դերը և կարևորութիւնը:

Լ. Գեւոնեան

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՆՈՒԽԻ.—Նուխու երկու դէմ գետակները—Կ.ճան և Քիշ-չայ ամառուայ և աշնան եղանակներին բանի-բանի անգամ կատաղել, ջուրը ու փչում են արել տասնեակ տներ, այգիներ, խանութներ և արել մարդկային զոհեր: Սրանց պատուարների վրայ գործադրուած գումարներով կարելի կը լինէր մի համալսարան շինել Նուխում: Սակայն մեր թշերն այդ ծախսերը: Քանի կոպէկի արժէք ունեցող ամսու 17-ի հեղեղի առաջ, Քիշ, տարաւ մեր յոյս ու ապաւէն Քիշ-չայի պատուարը և քաղաքը այժմ կանգնած է գետի բաց բերանի առաջ: Բաւական է հեղեղը մի անգամ էլ կրկնուի, որպէս զի քաղաքի մի զգալի և սիրուն մասը (հայկականը) կուլ գնայ ջրի հրէշաւոր կծկումներին: Բոլոր հեռագրութիւնները մասնագէտների կողմից մի եզրակացութեան են բերել.—պէտք է շինել ցեմենտի պատուար 195 սաժ. երկարութեամբ, որպէս զի Նուխի քաղաքի պէս արդիւնաբերական մի նշանաւոր կենտրոն գերծ մնայ ջրի աւերումներից: Պիտի ի գործ դնել այն որոշումներն ու ծրագիրները, որոնք հաստատուած են բարձր իշխանութեան կողմից դեռ 1910 թուականից: IV շրջանի երկրաչափ Գիլսովը արդէն մի պաշտօնական թղթով զգուշացրել է հայոց թաղի բնակիչներին, որ նոր հեղեղի դէպքում հազար երկու հարիւր տուն տներն պէս արտաքելու ու չքանալու են խոստ... Բարձր իշխանութեան ուշադրութիւնն ենք խնդրում այս ծանրակշիռ հարցի վրայ:

Արամ Տօնեան

ԿԱՂԶՒԱՆ.—Ձեռներէցութեամբ տեղիս պրիստաւ պ. Թադէոս Առաքելեանի և աջակցութեամբ երիտասարդութեան, տեղի ունեցաւ քաղաքային այգում զբօսանք օգուտ Կարմիր Խաչի. ընդհանուր մուտք եղաւ 691 ռ. 99 կ., իսկ ծախսը 380 ռ. 19 կ.: Զուտ գումարը, 311 ռ. 80 կ., ուղարկեց ուր հարկն է:

Տարօնացի

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՇԽԱՆ ԲԻՒԼՈՎՆ ՈՒ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Իշխան Բիւլովի «Գերմանական քաղաքականութիւնը» գրքի նոր հրատարակութիւնից քաղում ենք հետևեալ կտորը, որ բնորոշում է գերմանական քաղաքականութեան վերջին ուղղութիւնն ու նրա ունեցած ձգտումները Թիւրքիայի նկատմամբ: Իշխան Բիւլովը ասում է.

«Մենք ամենամեծ խնամքով մշակեցինք մեր յարաբերութիւնները Թիւրքիայի հետ, ժառանգաբար կայսեր ու կայսրուհու Արևելքի ճանապարհորդութիւնից ի վեր: Այս յարաբերութիւնները զգացումի վրայ չէին հիմնւում. մենք առաջնակարգ կարևորութիւն ունեցող գրգռպատճառներ ունէինք՝ տնտեսական, զինուորական և նոյնիսկ քաղաքական բնոյթ կրող, որոնց հիման վրայ և ցանկանում էինք Թիւրքիայի գոյութեան շարունակումը: Ես մի խօսքով կարող եմ բացատրել իմ քաղաքականութիւնը Թիւրքիայի նկատմամբ, եթէ ասեմ, որ իմ ճիգերն ուղղուած էին առեղծելու անկախ և ներքնապէս լաւ կազմակերպուած մի Թիւրքիա, որ Գերմանիայի յենարանը լինէր Արևելքում: Այս նպատակով ևս ամեն ինչ արի, որ Թիւրք կայսրութեանը զերծ պահեմ ամեն վտանգից: Ես միջնորդի դեր կատարեցի Թիւրքիայի և Բալկանեան պետութիւնների միջև և արգելեցի, որ որանք միահամուռ յարձակում չգործեն Թիւրքիայի դէմ: Ես նախազգուշացրի Թիւրքիային՝ Ալբանիայում և Արաբիայում նրա արած անխոհեմ քայլերի առթիւ: Ես պատճառ չէի գտնում չընդունելու երիտասարդ թիւրքերի հետ մեր այնքան լաւ յարաբերութիւնները, որոնք գոյութիւն ունէին Աբդուլ Համիդի օրով»:

(«Le Temps»)

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աթէնքից հեռագրում են, որ ֆրանսիական և անգլիական դեսպանները տեսակցութիւն են ունեցել մինիստր-նախագահի հետ: Թէև տեղի ունեցած խօսակցութիւնը խիստ գաղտնի է պահւում, բայց և այնպէս հաղորդում են, որ յարաբերութիւնները Համաձայնութեան պետութիւնների ներկայացուցիչների և Զայմիսի միջև շատ լաւ են:

— Նոյն տեղից հաղորդում են, որ Կոստանդին թագաւորը երկու ժամ խորհրդակցել է զինուորական մինիստր Կապարիսի հետ: Այդ խորհրդակցութեան մեծ նշանակութիւն են տալիս:

— Գերմանական թերթերը Ռումանիայի պատերազմին խառնւելն անխուսափելի են համարում: Նրանց ասելով, Բրատիանուն արդէն ռուսաց սպրուկ է դարձել: „Berl. Tag."-ի Բուխարեստի թղթակիցն ասում է, որ երկդիմի և վախկոտ Ռումանիան առաջուց գիտէր թէ ինչ է անում, երբ իր զօրքերը հեռացնում էր ռուսական սահմանից և պատերազմական բոլոր միջոցները ձեռք էր առնում կենտրոնական պետութիւնների դէմ: Ռումանիայում արդէն ոչ ոք չի համարձակւում խօսել գերմանիքէն և շատ կարելի է, որ Ռումանիային վաճառուած Կրուպպի թնդանօթները կը գործեն Գերմանիայի դէմ:

— „Adeverul"-ը հաղորդում է, որ Բուխարեստի գերմանական դեսպան Բուշը Բրատիանուի մօտ ունեցած վերջին ընդունելութեան ժամանակ հարցրել էր նրան, թէ որքան հիմք ունին այն լուրերը, որ Ռումանիան պատերազմ պիտի յայտարարի օգոստոսի 2-ին: Բրատիանուն պատասխանել է կատակով, որ եթէ օգոստոսի 2-ին անձրև կըգայ, այն ժամանակ Ռումանիան էլ պատերազմ կըյայտարարի:

— «Berl. Lokal-Anz.»-ը Ռումանիային խորհուրդ է տալիս գրաւել Տրանսիլւանիան և ապա չէզոքութիւն պահպանել, այլապէս Գերմանիան նրան Բելգիայի, Սերբիայի և Չեռնոգորիայի օրը կը դցի: «Սակայն,—աւելացնում է լրագիրը,—մենք զգում ենք, որ այս էլ չի ազդիլ Ռումանիայի վրայ, որովհետև մեր նախկին դաշնակիցը վճռել է գնալ նոյն ճանապարհով, որով գնաց Իտալիան»:

— Գերմանական մամուլը առաջին անգամ յարուցանում է երրորդ ձմեռային պատերազմի հնարաւորութեան խնդիրը: Կիսապաշտօնական «Berl. Lokal. Anz.»-ն ասում է. «Ֆրանսիայից վերադարձած մի հոլլանդացի ասել է, որ ֆրանսիացիները վճռել են շարունակել պատերազմը, մինչև որ ազատեն Էլզասը և Լոտարինգիան և դաշնակիցները բաւարարութիւն ստանան: Ի հարկէ, ֆրանսիացիները ուժասպառ կը լինեն, բայց մխիթարւում են նրանով, որ գերմանացիներն էլ են տառապում: Այնուամենայնիւ ֆրանսիացիները նախապատրաստւում են երկարատև ձմեռային պատերազմի»:

— «Echo de Paris»-ն հաղորդում է, որ գերմանացիները Վերդենի մօտ սկզբում ունէին 2,000 թնդանօթ ամեն տեսակ մեծութեան, իսկ այժմ ունին ոչ աւելի քան 1,500 թնդանօթ. հետևակ զօրքի որակն էլ խիստ ընկել է:

— «Утр. Рос.»-ին հաղորդում են, որ Գոլսում(?) զօրահաւաք է յայտարարուած յանկարծ Գալիցիա ուղարկելու համար: Գալիցիական թիւրք բանակի հրամանատար է նշանակւած Ջեմալ փաշան:

— Բուխարեստից հաղորդում են, որ թիւրք-բուլղարական յարաբերութիւնները վատացել են: Հայաստանից զրկուելով, թիւրքերն ուզում են դրա փոխարէն հողեր ստանալ Բալկաններում. բուլղարները դէմ են այդ բանին:

— «Times»-ի թղթակիցը մատնանշում է, որ ռուսական յարձակումը ոչնչացրել է այն բոլոր ծրագիրները, որ կազմել էին գերմանացիները ամառուայ գործողութիւնների համար: Աւստրիան պիտի խոնարհուի մօտիկ ապագայում, բայց Գերմանիան դեռ ևս ոչ շուտով: Գերմանիային կը յաւատացնի միայն այն հանգամանքը, երբ դաշնակիցները պատրաստութիւններ տեսնեն պատերազմը շարունակելու դարձեալ երկու տարի:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Սարիղամիշ, 28 յուլիսի

(Հեռագիր)

Թոյլ տուէք յարգելի թերթիդ միջոցով խորին շնորհակալութիւնս յայտնեմ Էրզրումի շրջանի Բերդաշէն գիւղի բնակիչ Ալէքսանդր Մկրտչեան Քէօսայեանցին, որը մի հազար ռուբլի նուիրեց Մոսկուայի Հայկական կոմիտէի Էրզրումի բժշկական - սանիտարական խմբի պատստորանի օգտին:

Բժիշկ Սարինեան

ՊՈՍՏԱՐԿՂ

ԹԻՖԼԻՍ, յառաջի ա. Ալեանի Սարդարեանին.—Ձեր անունով նամակ կայ մեր խմբագրատանը. հաճեցէք մտնել և առնել:

Խմբագիր՝

Ս. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւնը նշանակւած է Թիֆլիսի ժամերով

(Սահմանւած մայիսի 1-ից)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

Բաքու № 6 արագ	11 ժ. 13 ր. առ.
» № 8 » լրաց.	3 ժ. 54 ր. ցեր.
» № 4 պոստաւոր	9 ժ. 28 ր. երեկ.
Բաթում № 3 »	11 ժ. 03 ր. առ.
» № 9 մարդատար	10 ժ. 33 ր. երեկ.
Երևան և Ջուլֆա № 4 պոստաւոր	11 ժ. 13 ր. երեկ.
Սարիղամիշ, զինուորական № 316/631 մարդատար	9 ժ. 48 ր. երեկ.

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

Բաքուից № 3 պոստաւոր	10 ժ. 08 ր. առ.
» № 7 արագ լրաց.	4 ժ. 12 ր. ցեր.
» № 5 »	8 ժ. 48 ր. երեկ.
Բաթումից № 2 մարդատար	9 ժ. 52 ր. առ.
» № 4 պոստաւոր	8 ժ. 48 ր. երեկ.
Երևանից և Ջուլֆայից № 3 պոստաւոր	8 ժ. 10 ր. առ.
Սարիղամիշից, զինուորական № 648/299 մարդատար	5 ժ. 13 ր. երեկ.

Ամառանոցային գնացքներ

ԹԻՖԼԻՍԻՑ մեկնում է Բորժոմ № 19, ամեն օր 3 ժ. 19 ր. ցեր., Բորժոմ է հասնում 8 ժ. 57 ր. երեկ.

Բորժոմ է մեկնում № 17, 6 ժ. 27 ր. առաւօտեան, է հասնում 2 ժ. 06 ր. ցեր.

ԹԻՖԼԻՍ է հասնում № 20 ամեն օր, 7 ժ. 43 րոպ. առ. և № 18, 10 ժ. 12 ր. երեկ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԸՆԴՈՒՆԻՈՒՄ ԵՆ
Ֆրանսերէն լեզուի դասեր, կարճ ժամանակով և հեշտ միջոցներով լեզուն սովորելու համար. դիմել՝ Կրասնոգորսկի—5, բնակար. 21.
1058 3—1

Բազարից(?) գալու ծախւում է տուն իր գիւղատնտեսական անասուններով. հասցէն՝ 5-րդ քաղաքամաս, Կրուգլայա պլոշչադ, № 16, Առաքել Ներսեսեանց:
1064 1—1

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ
Կանցիտերի խանութում գանձապահուհի (կասսիրշա) և ծախսարարուհի: Մալոլեսոյա—ավտուրուհի: Ցանկացողները դիմեն ժամը 11—12 ը ցերեկւայ: Հասցէն Դուրգովի փ., № 6, համարներ «Գոլէ-Րոյալ», հարցնել չուէյտուրից, բնակ. 2.
1061 1—1

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ ԺԱՄԱԳՈՐԾՆԵՐ
գանձուցիչ աշխատավարձով: Մանրամասնութիւնների համար դիմել նամակով. г. Харьковъ, Екатеринославская, 36. С. Вайнцієръ.
1051 3—2

ԳՈՂԹԱՆ
Փառակա գիւղի Ղենդեան դըպրոցի համար հարկաւոր է միջնակարգ կրթութեամբ մէկ ՈՒՍՈՒՑԻՉ և մէկ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ. Ցանկալի է լինել քոյր և եղբայր կամ ամուսիններ: Ուսուցիչը պիտի լինի ազատ զինուորական պարտականութեան կանչելու վտանգից. Դիմումների հետ պէտք է ուղարկել վկայականների պատճէնները և յայտնել թէ նախորդ տարին որտեղ է պաշտօնավարել և ինչ առարկաներից: Ուսուցչի ռոճիկը 600 ռ., ուսուցչուհունը 500 և բնակարան: Դիմել Ղևոնդ Ցակոբեանին. Թիֆլիս, Նիկոլաևսկի, 46 (Николаевская, 46).
1057 2—2

Ծախւում են ՎԵՐՋԻՆ օրինակները
Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ
ՌՈՒՍ-ՀԱՅ լիակատար բառարան, գ. 8 ռ., կազմ. 9 ռ. 50 կ. և 10 ռ.:
ՀԱՅ-ՌՈՒՍ լիակատար բառարան, գինը 6 ռ., կազմ. 7 ռ.
ՍՏՈՅԳ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ գինը 50 կոպէկ.
ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ գինը 50 կոպէկ.
ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԻՆՔՆՈՒՍՈՅՑ Ա. տ. 25 կ., Բ. տ. 40 կ.:
ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԱՅԲԵՆԱՐԱՆ
Առաջին ընթերցարան, պատկերներով և պատկերներով հայոց ուսումնար. համար: Գինը 20 կոպ.:
Դիմել՝ А. Дагбашяну, Тифлисъ, Сололакская, 14.
883 10—5

ՏՐԻՊՊԵՐ
Ով ցանկանում է մի անգամ ընդ միշտ ազատուել այս ծանր հիւանդութիւնից, ՉՊԷՏՔ Է ՄՈՌԱՆԱՅ, որ կայ միջոց,—և այդ գերմանական միջոցն է,—
„ԳՈՆՈՋԱՆ"
կապսուլները, որով դուք կարող էք ազատուել մի քանի օրւայ ընթացքում ամենահին տրիպպերից անգամ: Այդ միջոցը փորձել են Թիֆլիսի, Ռուսաստանի և արտասահմանի բոլոր բժիշկներն ու պրոֆեսորները, և ճանաչւած է ուղեկ առաջինը եղածների մէջ:
ՄԵՐ ԽՐԱՏԸ
Եթէ ձեզ համար դժւար չէ, խնդրում ենք հարցրէք ինչ բժշկի որ ուզում էք «ԳՈՆՈՋԱՆ» կապսուլների մասին, և նրանք ձեզ անպայման կը յանձնարարեն այդ կապսուլները: Այս միջոցը կիրառելի է թէ տղամարդկանց և թէ կանանց համար: Ապաքինելու համար շատ փող մի ծախսէք, որովհետև ամբողջ կուրսը ընդունելուց յետոյ վերջնականապէս դուք կը բժշկուէք: Չկարծէք, թէ այս ռեկլամ է, այլ փաստ: Խնդրում ենք չշփոթել այլ պատենտաւոր միջոցների հետ, որոնց բժիշկները երբէք չեն յանձնարարում հիւանդներին:
Ամբողջ կուրսն արժէ 21 ռ. կարելի է և կէս կուրսով—14 ռ.:
Օտարքաղաքացիներին ուղարկւում է 3 ռ. կանխավճար ստանալուց յետոյ. նամակներով և պատւէրներով դիմել բացառապէս՝ Р. Я. ШМИДТЪ, ТИФЛИСЪ, ТХИНВАЛЬСКАЯ, № 12, Ռ. Շմիդտ, Թիֆլիս, Թխինւալսկի փ. 12, Մեծեկովյ փողոցով, Գոլովինսկի պր. մօտիկ: Վաճառքը ամբողջ օր: Դեղավաճառներին և դեղագործներին զեղչ:
1048 10—4

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՆԹԱԿԱՅ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՈՆ
Է. Կ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՑԻ, ուսուցիչ Թիֆլիսի Երկրորդ Առեւտրական Ուսումնարանի դպրոցի.
Յատուկ պատրաստում է լուսաւորութեան նախարարութեան ենթարկւած բոլոր միջնակարգ արական և իգական դպրոցների առաջին դասարանների ընդունելութեան համար աշակերտ-աշակերտուհիներին:
Ընդունելութեան համար աշակերտ-աշակերտուհիներ:
Հասցէն—Թիֆլիս, Նիկոլայեւսկի փող., № 36, սեփակ. տուն.
1052 100—1
Тифлисъ. Николаевская улица. соб. домъ, 36.

ԿԵՐՈՍԻՆՕ-ԿԱԼԻԼՆԻ ԼԱՄՊԱՆԵՐ
և
Ֆօնարներ ամեն տեսակի
ներքին և արտաքին լուսաւորութեան համար

Կերոսինօ-Կալիլնի սէտկաներ և մասեր բոլոր փոյութիւն ունեցող լամպաների, ու Ֆօնարների համար մատչելի գներով առաջարկում է
Ս. Մ. ՇԱՀ-ՊԱՐՈՆԵԱՆՑԸ
963 Баку. Молоканская, 12. Հեռախ. 3.53. 30

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ
ՀԻՒԾԻԱԾՆԵՐԻՆ ԵՒ ԹՈՅԼԵՐԻՆ

Եթէ դուք հիւանդ էք, տառապում էք որևէ քրոնիքական հիւանդութեամբ. եթէ դուք հիւծած էք, վատոյժ, ջղային, սակաւարիւն էք, եթէ ձեր օրգանիզմը թունաւորւած է աղիքային թոյնով, եթէ ձեր օրգանիզմի մէջ կուտակւել է միզային թթուն, և տառապում էք գլխացաւերով, յօդային ռևմատիզմով, ողնուղեղի չորութեամբ, ստամոքսի կատարով, գեմորրոյով, սեռային անուժութեամբ, քրոնիքական և սուր տրիպպերով, այդ դէպքում կարդացէք այս յօդուածը և գիտցէք ձեզ: Իսկ եթէ դուք նոյն իսկ չէք տառապում վերոյիշեալ հիւանդութիւններով, այնուամենայնիւ ուշադրութեամբ կարդացէք յօդուածը ձեր հարազատների մերձաւորների և ծանօթների: Շատ շատերը կան, որոնք հնարաւորութիւն չունեն կարդալու այս յօդուածը, այդ պատճառով էլ չգիտեն ինչով և ինչ եղանակով ազատուեն ծանր հիւանդութիւններից. իսկ դուք արդէն կարդալով այս յօդուածը, կարող էք մանրամասն բացատրել, իսկ նրանք էլ օգտուելով ձեր խորհրդից և բժշկելով իրենց հիւանդութիւնը, յաւիտեան շնորհակալ կը լինեն ձեզ: Իսկ ինչու այդ բանը չանէք դուք, չէ որ դուք բնականաբար մարդ էք. չէ որ դուք պատրաստ էք բարիք անել բոլորի համար, ու ... կանգ մի առէք ոչ մի բանի առաջ, որովհետև միայն բարիքով կարելի է չարիքի առաջն առնել, և կեանքի հիմքն էլ բարիքը պէտք է լինի:

20-րդ դարի սկիզբը յայտնի դարձաւ բազմաթիւ գիւտերով և նորութիւններով: Գիտութիւնը այդ կարճ ժամանակամիջոցում, մի տասը տարւայ ընթացքում, շատ աւելի բան արեց, քան անցեալ դարերում:

Բժշկականութիւնն էլ, այսինքն հիւանդութիւնները բուժող գիտութիւնն էլ իր պատւաւոր տեղը՝ բռնեց մարդկային հանճարի ... բնութեան հետ ունեցած յաղթական պայքարի մէջ:

Մենք կարող ենք համարում հասարակութեան ուշադրութիւնը հրաւիրելու ամենաշատ տարածւած հիւանդութիւնների մասին եղած տեղեկութիւնների վրայ, և ցոյց տալ ամենալաւ և ամենանոր միջոցները նրանցից բուժելու համար:

Տենդային և ժառանգ հիւանդութիւնների բանակը բազմաթիւ է. Նրանց նկարագրութեան համար հատորներ են հարկաւոր: Այդ իսկ պատճառով մենք ամենից շատ կանգ կառնենք այն ամենատարածւած հիւանդութիւնների վրայ, որոնցից մարդիկ ամենից շատ են տառապում:

Միլիոնաւոր մարդիկ, որոնք զանազան հիւանդութիւններ ունին, մի կողմից անտեղեակ լինելով թէ ինչով և ինչպէս պիտի բժշկեն, միւս կողմից զուրկ լինելով նիւթական կարողութիւնից, իսկ յաճախ էլ, կեղծ ամօթի պատճառով բժշկին չդիմելով, թողնում են հիւանդութիւնը առանց բուժելու այն քան ժամանակ, որ բուժումը դառնում է արդէն չափազանց դժւար, և նոյնիսկ անկարելի: Բացի վերոյիշեալ պատճառներից, ապաքինմանը արգելք են հանդիսանում յաճախ զուտ տեղական պայմանները,—բազմաթիւ մարդիկ ապրելով խուլ անկիւններում, հնարաւորութիւն չունին դիմելու խորհրդով բժշկի, վերջինիս բացակայութեան պատճառով:

Ցաւալի պատահում է, որ հիւանդը բժշկւում է իր հիւանդութիւնից, բայց վերջնականապէս չի ազատւում նրանից, այլ միայն բժշկւում է նրա արտաքին նշանները: Այդ ժամանակ հիւանդութիւնը, թաղնւելով հիւանդի օրգանիզմի մէջ, ընդունում է քրոնիքական բնոյթ, առաջացնում է բարդ հետևանքներ և վտանգում է հիւանդի կեանքը:

Եւ ահա բազմաթիւ հիւանդների այս ծանր դրութեանը օգնութեան գալու համար Միջազգային Մեդիկօ Ֆարմացևտիկ Դէպօի հիմնադիրները այժմ տալիս են այնպիսի պրեպարատներ ձեռք բերել, որը հիւանդներին միջոց տան առանց շատ ժամանակ և փող վատնելու, բժշկել հենց տանը՝ պահելով աւելի արդիւնաւետ միջոցներով, որպիսիք գոյութիւն ունին բժշկականութեան մէջ ներկայումս:

Բոլոր ներքև յիշւած միջոցները ներկայանում են եւրոպական գիտնականների բազմամեայ և անդուլ աշխատանքի արդիւնքը, իսկ նրանց ներգործութիւնը ստուգել են բազմաթիւ լաբորատորիաների փորձերով և կլինիկական դիտողութիւններով աշխարհին ամենայայտնի գիտականները, պրոֆեսորները և բժիշկները:

Յոյս ունինք, որ տպագրելով ներկայ յօդուածը, մենք մեծ ծառայութիւն արած կլինենք շատ և շատ տառապող հիւանդների և հենց միայն այդ հանգամանքը անփոխարինելի վարձատրութիւն կլինի մեր աշխատանքների համար:

Խորին յարգանօք՝
Միջազգային Մեդիկօ Ֆարմացևտային Դեպօ:

Ամենալաւ ստուգւած և փորձւած միջոցները կարելի է ընդունել առանց բժիշկների դեղատոմսերի, որովհետև նրանք թոյլատրւած են բժշկական խորհրդի կողմից, կլինիկական քննութեան, գիտական ստուգման և հաւանութեան են ենթարկւած բազմաթիւ պրոֆեսորների, բժիշկների և հիւանդների կողմից:

1) Քրոնիքական տրիպպերից բժշկելու համար, ինչքան էլ որ դուք տառապած լինէք, արմատապէս բուժելու համար 25 օրւայ ընթացքում, արժէ 16 ռուբլի:
2) Սուր տիպերից բժշկելու համար ամբողջ կուրսն արժէ 12 ռ. 50 կ.:
3) Ներւասթենիա, սեռական անուժութիւն, ուժերի թուլութիւն, հիւծում, սակաւարիւնութիւն, և ժամանակից առաջ ծերացում, ապաքինման ամբողջ կուրսը, 2—3 տուփը արժէ 9 ռ. 75 կոպ.:
4) Գեմորոյի բուժումը, ինչ ձևի ուզում է լինի, ամբողջ կուրսը, 2—3 տուփը արժէ 5 ռ. 35 կ.:
5) Փորկապութեան, ստամոքսի, աղիքների կատարը, մաղասթաղանթի բորբոքումը բուժելու համար կուրսը 1—2 տուփ, արժէ 4 ռ. 20 կ.:
6) Ռևմատիզմ, պոդագրա, յօդացաւութիւն, երիկամունքների, լեարդի միզափամփուշտի հիւանդութիւններ, շաքարախտ բուժելու համար, ամբողջ կուրսը 3—4 տուփ արժէ 4 ռ. 85 կ.:
7) Շատ շատերը տրիպպերի հիւանդութեան հետևանքով տառապում են սեռային գործարանների անկանոնութեամբ, զգում են ցաւ, միզելու ժամանակ ծակոց, միզափամփուշտի ցաւ և այլն, բժշկելու կուրսն արժէ 6 ռ. 50 կ.:
8) Թոքերի հիւանդութեան, շնչառութեան գործարանների բորբոքման, հիւծախտի, բրոնխիտի բուժումը արժէ 5 ռ.:

Նկատի ունենալով վերոյիշեալ պրեպարատները տարածել, մենք հաղորդում ենք, որ հասարակութիւնը օգտուի միայն թարմ և իսկական միջոցներից, և կարողանայ ուղղամտօրէն դատել նրանց ներգործութեան մասին:

Ահա ինչու դիւրը աւելի շահեկան կը լինի, եթէ անմիջապէս մեզ դիմեն, որովհետև միայն մեզ մօտ կարող է գտնել թարմ և չխեղծւած պրեպարատներ:

Բոլոր պատւէրները, որոնք մեզ են ուղղւած, կատարւում են անմիջապէս նոյն օրը պոստով: Ով եթէ դրամը սկզբից կուղարկէ, ճանապարհածախս չի վճարի. վերոյիշեալ վճարով ուղարկւում է միայն, երբ կըստացւի կանխավճար 3 ռուբլի. կարելի է և պոստային մարկաներով պատւիրած նամակի մէջ:

Առանց կանխավճարի պատւէրները կը թողնենք անկատար: Հասցէ՝
Интерпац. Медико Фармацевтическое Депо, Тифлисъ, Эриванская пл. Пушкинская, № 3, отд. ор. 3. Հեռագրի հասցէն՝ Тифлисъ— Фармацевтикъ.
1045 0—5

Հրատարակութիւն «Լոյս» Ընկ.

Дозв. воен. ценз.

Типографія „МАМУЛЪ", Лорисъ-Меликовская ул. № 22

digitised by A.R.A.R.@